

Bichon Frisé ry

BichonFrisén rotukohtainen jalostuksen
tavoiteohjelmavuosille 2024 - 2028

Päivitys

Bichon Frisé ry:n vuosikokous hyväksynyt 19.3.2023

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 28.8.2023 (7/2023)

Sisälllys

1. YHTEENVETO	4
2. RODUNTAUSTA	7
Historia	7
Historia Suomessa	8
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	9
Jalostustoimikunnan rakenne	9
4. RODUN NYKYTILANNE	10
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	10
4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos	12
4.1.2. Jalostuspohja	15
4.1.3. Rodun populaatiot muissa maissa	20
4.1.4. Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	20
4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	22
4.2.1. Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	22
4.2.2. Jakautuminen näyttely-, käyttö- ja muihin linjoihin	22
4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/ tai käyttöominaisuuksien testaus ja/ tai kuvaus	22
4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	22
4.2.5. Käyttö- ja koeominaisuudet	24
4.2.6. Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	24
4.2.7. Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista	25
4.3. Terveys ja lisääntyminen	25
4.3.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	25
4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	32
4.3.3. Yleisimmät kuolinsyyt	36
4.3.4. Lisääntyminen	37
4.3.5. Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	37
4.3.6. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	37
4.4. Ulkomuoto	37
4.4.1. Rotumääritelmä	37
4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset	40
4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	40
4.4.4. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	41
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	41
5.1. Käytetyimpien jalostuskoirien taso	41
5.2. Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	44
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	45
6.1. Jalostuksen tavoitteet	45
6.2. Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	46
6.3. Rotujärjestötoimenpiteet	48
6.4. Uhat ja mahdollisuudet	49
6.5. Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	54
LÄHTEET	55
LIITTEET	56
Liite 1. Rotumääritelmä	56

Liite 2. Terveyskysely	56
Liite 3. Ulkomuodon jalostustarkastuskaavake	56

1. YHTEENVETO

Bichon frisé on noussut viime vuosina muiden vastaavan tyyppisten rotujen tavoin Suomessa erittäin suosituksi seurakoiraksi. Rodun ulkomuodollinen taso on maassamme kansainvälisestikin vertaillen korkea, mutta tutkimuksiin perustuvaa tietoa bichon frisén luonteesta ja terveydentilasta on ollut rodun harrastajien käytettävissä varsin vähän.

Rodun rekisteröinti määrät ovat olleet hienoisessa laskussa parin viimeisen vuodenaikana, mutta suuri vähennys koettiin vuodesta 2010 vuoteen 2011. Rekisteröintimäärien laskulla ei ole suoranaista vaikutusta rodun jalostus pohjaan, koska laskussa ovat olleet lähinnä ulkomaisten pentujobbarien tuomat pentueet jälkeläisineen, kun taas rodun vakiintuneet ja rotujärjestykseen kuuluvat kasvattajat jatkavat kasvatustyötään kuten ennenkin. Pentujobbareiden ja niin sanottujen villien kasvattajien pentuemäärien väheneminen alentaa myös samojen yhdistelmien uusimista kerta toisensa jälkeen.

Urosten ja narttujen jalostusikä on pysynyt jokseenkin samana viimeiset vuodet. Pitkällä tähtäimellä se on kuitenkin hieman noussut, etenkin urosten osalta, mikä on voinut vaikuttaa siihen, että rodun kataraktatilanne on parantunut. Sukusiitosaste on 2020-luvulla ollut sellainen, että nykytaso on alle kaksi prosenttia. Sukusiitosaste ei ole hyvä mutta ei myöskään niin huono kuin voisi olettaa, koska rodun kasvattajat ovat joutuneet painottamaan enemmän tiettyjen linjojen jalostukseen käyttöä ja jättämään jotkut linjat pois jalostuksesta perinnöllisen harmaakaihin vuoksi.

Suomen Kennelliiton internet sivuilta löytyvän jalostustietojärjestelmän antama bichon friséiden tehollinen populaatio kokoon on varmasti liian optimistinen lukema esiin tulleiden tietojen perusteella. Rotujärjestyksen käytettävissä olevilla keinoilla ei valitettavasti ole mahdollista laskea todellista tilannetta, jossa otettaisiin huomioon jalostuskoirien keskinäiset sukulaisuussuhteet, saman koiran käyttäminen jalostukseen useammin kuin kerran sekä näiden koirien jälkeläisten jalostuskäyttöaste. Tästä syystä jalostuspäätökset tulisi tehdä siltä pohjalta, että todellinen tehollisen populaation kokoon nähden huomattavasti pienempi. Samasta syystä lienee tarpeetonta tarkastella kyseistä lukemaa sukupolvittain laskettuna.

Keskimääräinen sukusiitosaste on eräs keino seurata populaation tilannetta. Sukusiitosastetta tulisi seurata mieluiten mahdollisimman pitkien sukutaulujen avulla, eikä nousua saisi tapahtua yhtä prosenttiyksikköä enempää sukupolvea kohden. Kappaleen 4.1.1. taulukko sukusiitosprosenttien kehityksestä ro-

dussa perustuu Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmän antamiin lukuihin. Ohjelma laskee sukusiitosprosentin lyhyitä sukutauluja käyttäen keskiarvona yksittäisten koirien 3–8 sukupolven sukutaulujen sukusiitosprosentteja, jolloin lukema on parhaimmillaankin suuntaa antava ja jättää niin sanotun vanhan sukusiitoksen huomiotta. Esitetyistä taulukoista ilmenee, että suomalainen bichon frisé -kanta polveutuu paljolti samoista yksilöistä, tulee esitettyihin sukusiitosprosenttien keskiarvoihin suhtautua niin ikään suurella varauksella.

Esitettyjen tilastotietojen valossa voidaan todeta, että populaationtila Suomessa saattaa olla jopa kriittinen. Populaatiokoko on puolittunut tarkastelujaksolla ollen vuonna 2011 vielä 401 ja vuonna 2022 217. On myös kiinnitettävä huomiota isät/emät heikkoon suhdelukuun, joka kuvaa kannan monipuolisuutta ja em. tehollista kokoa: kun suhdeluku on mahdollisimman lähellä 1, uroksia ja narttuja käytetään tasapuolisesti jalostukseen. Bichon Frisé: llä isät/ emät -suhdeluku on alle 0,5, joka tarkoittaa sitä, että jokainen uros astuu vähintään kaksi narttua. Vierassukuisten tuontikoirien löytäminen lähimaista alkaa olla hankalaa, sillä skandinaaviset verilinjat ovat paljolti keskenään sekoittuneita ja Pohjoismaista on myös viety useita jalostusyksilöitä ympäri maailmaa. Kasvattajien kansainväliselle yhteistyölle asettamat koirien ulkomuodolliset vaatimukset rajoittavat omalta osaltaan vierassukuisen materiaalin käyttämistä, sillä suomalaiset bichon frisét edustavat ulkomuodollisesti rodun huippu tasoa, eikä tästä tasosta ole hattu merkittävässä määrin tinkiä.

Rotujärjestö on ottanut vuosikokouksessaan 7.5.2011 käyttöön jälkeläismäärään perustuvan PEVISA – ohjelman, minkä mukaan yhdellä uroksella ei voi elinikänään olla enempää kuin sata jälkeläistä (viimeinen sadan ylittävä pentue rekisteröidään kokonaisuudessaan). Jalostukseen käytettävien urosten ja narttujen prosenttiosuudet rodun yksilöistä saisivat olla suuremmat ja lähempänä toisiaan. Rotujärjestö onkin pyrkinyt suosittelemaan vähän tai ei lainkaan jalostukseen vielä käytettyjä uroksia kasvattajille. Koska kasvattajat ovat aktiivisesti pyrkineet pääsemään eroon harmaakaihista rodussa, on syytä ottaa huomioon, että kasvattajille on riskialtista käyttää jalostukseen yksilöä, jonka vanhempia ei ole riittävän usein ja vanhana tarkastettu silmien osalta.

Urosten lisääntynyt taipumus merkkailuun sekä lievä yliseksuaalisuus ovat tänä päivänä suurimmat ongelmakohdat rodun luonteita arvioitaessa. Omistaja ja kasvattaja kyselyn mukaan voidaan tosin arvioida, että vaiva on vähentynyt. Useimmiten taipumus paljastuu, kun perheessä on useampi kuin yksikoira. Tämän vuoksi yhtenä syynä voidaan mahdollisesti pitää koiran tarvetta nousta ylöspäin laumassaan tai säilyttää mahdollinen paikka laumassaan. Toisessa ääripäässä on lievää arkuutta, joka tulee ilmi varovai-

suutena uusia asioita, ihmisiä ja tilanteita kohtaan. Yksisyistä saattaa löytyä perinnöllisyydestä, mutta myös kotikasvatuksella eli pienen koiran liiallisella suojelemisella pentuaikana voidaan saavuttaa näitä luonteenpiirteitä. Rotujärjestö pyrkii vaikuttamaan edellä mainittuihin ongelmiin valistamalla kasvattajia ja pennunostajia. Rotujärjestön jalostustoimikunta pyrkii lisäämään jalostusneuvontaa.

Rodun suurimmat ongelmat tällä hetkellä terveyden suhteen ovat perinnöllinen harmaakaihi, erilaiset allergiat ja ihosairaudet sekä iäkkäämmillä koirilla erilaiset kasvainsairaudet sekä sydänsairaudet. Kasvainsairaudet sekä allergiat ovat teollistumisen myötä lisääntyneet myös ihmisillä, joten mahdollista yhteyttä elinympäristöön ja muihin ympäristötekijöihin ei voida missään tapauksessa poissulkea, mutta edellä mainituilla sairauksilla on taipumus periytyä. Perinnöllistä harmaakaihia lukuun ottamatta selkeää perinnöllisyyskaavaa on vaikea löytää muista mainituista ongelmista. Tosin pois lukien seikan, että harmaakaihi on selkeästi perinnöllinen, ei periytymismallia ole voitu vieläkään rodulla todentaa.

Rodun keskeisemmät ulkomuoto-ongelmat näkyvät heikentyneenä pigmentoitumisena, erittäin tummaa kirsu-, luomi- ja ihopigmenttiä on läpi historian pidetty tunnusomaisena rodulle. Rakenteellisesti pohjoisamerikkalaisten tuontikoirien mukanaan tuoma liioiteltu villakoiratyypin rakenne näkyy jonkin verran tämän hetken kannassa; liiallinen raaja korkeus, kapea reisi ja niukemmat polvikulmaukset ovat tuoneet mukanaan jonkin verran Patella luksaatioita. Koirien liian lyhyt selkä sekä turhan suuri raajakorkeus tuovat mukanaan rodulle ei-toivottua villakoiramaista keveyttä liikkeisiin. Bichon frisé on villakoiraa selkeästi rungoltaan pidempi ja raskastekoisempi, joten sen oikea liikunta poikkeaa selvästi villakoiran liikkeestä.

Bichon Frisé rodun PEVISA-ohjelma 2024–2028 pitää sisällään seuraavia asioita: Pentujen vanhemmista tulee olla astutushetkellä voimassa oleva silmätarkastus lausuntoja ennen astutusta annettu polvitutkimuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei saa olla 12 kuukautta vanhempi. Koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä, jos sillä on todettu KAT (katarakta), PRA tai tRD. Diagnoosi muu vähämerkityksellinen kaihi ei sulje koiraa jalostuksesta, mutta tällainen koira on paritettava kaihin osalta terveen kanssa. Jos koiralla on todettu mRD, on se paritettava RD:n suhteen terveen koiran kanssa.

Rekisteröinnin raja-arvona patellaluksaation aste I. Koiran tulee olla astutushetkellä vähintään 18 kuukauden ikäinen. Uroksen Suomessa rekisteröitävä jälkeläismäärä voi olla korkeintaan 100 pentua. Viimeinen rajan ylittävä pentue rekisteröidään kokonaisuudessaan.

Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus: Ei vaadita silmä- ja polvilausuntoa (uros 2 pentuetta).

Rotujärjestön velvollisuutena on tiedottaa jäsenistölleen hyväksytystä JTO:sta ja PEVISA-ohjelmasta mahdollisimman tehokkaasti, nopeasti ja kattavasti hyväksymisen jälkeen. Hyväksytty JTO ja PEVISA on julkaistava rotujärjestön tai -yhdistyksen jäsenille.

2. RODUNTAUSTA

Historia

Bichon frisé polveutuu **barbet** -rodusta. Barbet on hyvin vanha metsästykseen käytetty vesispanieli. Aikojen kuluessa rodusta kehittyi pienempi muoto, josta käytettiin nimeä **barbichon** (pieni barbet, tämä nimi lyheni myöhemmin muotoon bichon). Bichonien ryhmään luetaan kuuluvaksi myös bichon maltese (maltankoiria), bichon havanese (havannankoiria), bichon bolognese (bolognan koiria), löwchen (pieni leijonankoiria) ja coton de tulear. Myös kääpiö villakoiran katsotaan polveutuvan vesispanieleista.

Ennen 1300-lukua pieniä valkoisia koiria löytyi lähes kaikista Välimerenmaista. Vähitellen nämä rodut alkoivat erottua toisistaan kehittyen eri alueilla hieman erilaisiksi. Nykyisin bichon frisénä tuntemamme rotu tunnettiin tuohon aikaan nimellä bichon teneriffe (teneriffan koiria). Renessanssin aikana nämä pienet koirat saivat suuren suosion aateliston ja varakkaiden porvarisrouvien lemmikkeinä. Aateliston aseman heikentyessä Ranskan vallankumouksen aikana bichonit selvisivät uhkaavalta sukupuuttoon kuolemislta tulemalla suosituiksi esiintyjiksi kiertävissä sirkuksissa. Suurimmillaan bichonin suosio oli Ranskassa vuosien 1547–1589 välillä Henrik III hallitsijakaudella: koiria puuteroitiin, hajustettiin ja niiden turkkia käherrettiin ja leikattiin.

On myös väitetty, että rodun nimi voi tulla sanasta ”bichonner”, kähertää. Tosin eräs Belgian bichon frisé -yhdistyksen jäsen on väittänyt, että bichon frisé rotu on ollut olemassa jo ennen kuin sana ”bichonner” tunnettiin ja että tämä sana on tullut ranskan kieleen rodunsuosion myötä. Espanjassa rodun suosio oli suuri 1700-luvulla, jolloin Goya maalasi kuuluisat teoksensa, joissa useissa esiintyy bichonin kaltainen koiria.

Ensimmäisen maailmansodan aikana rotua uhkasi jälleen kuoleminen sukupuuttoon. Onneksi ranskalaiset ja belgialaiset rodun ystävät ryhtyivät keräämään jäljellä olevia rodun edustajia ja jalostamaan rotua edelleen. Maaliskuun 15. päivänä 1933 Societe Centrale Canine de France hyväksyi rotumääritelmän

bichon teneriffelle. Koska tämä nimi viittasi enemmän Espanjaan kuin Ranskaan tai Belgiaan, jossa rotu oli tullut hyvin suosituksi, rodulle haluttiin antaa kuvaavampi nimi Bichon à poil frise (pieni kiharakarvainen koira). Tämä nimi hyväksyttiin 1934.

Ensimmäiset bichon frisét tulivat USA:han 1956 ranskalaisen Picaultin perheen muuttaessa sinne, seuraavana vuonna rekisteröitiin myös yksi bichon frisé Englannissa. Rodun uusi tuleminen alkoi vasta vuonna 1969, kun USA:ssa Frank Sabella antoi trimmausnäytöksen bichon frisé -yhdistyksen erikoisnäyttelyn yhteydessä. Ensimmäinen bichon frisé nähtiin näyttelyssä Englannissa 1973 ja seuraavana vuonna syntyi ensimmäinen pentue siellä. Japaniin tuli ensimmäinen bichon frisé vuonna 1970, Ruotsiin 1976, Norjaan 1977 ja Tanskaan 1978.

Historia Suomessa

Suomalainen Marjatta Heinonen oli nähnyt näitä koiria käydessään katsomassa koiranäyttelyitä. Vuonna 1977 hän toi ensimmäisen bichon frisé -uroksen Suomeen, koiran nimi oli Beaupres Chico. Koiran omisti Pirjo Antikainen-Heinonen. Seuraavana vuonna Marjatta Heinonen toi Suomeen lisäksi nartun, Beau Monde The Ripple Of Leanderin (tämä koira tuli Englannista mutta oli kasvatettu USA:ssa Richard Beauchampin kuuluisassa Beau Monde-kennelissä), ja myös toisen uroksen, Leander Snow Lordin. Seuraavina vuosina Marjatta Heinosen Tiny Doll's-kennel kasvatti useita pentueita, mutta lähes kaikki koirat polveutuivat näistä kolmesta ensimmäisestä tuonnista ja hänen hieman myöhemmin tuomastaan uroksesta Leander Snow Demon. 1980-luvun alkupuolella astutettiin joitakin narttuja Ruotsissa ja Norjassa sekä tuotiin joitakin koiria Englannista ja Ruotsista.

Leeward's-kennel aloitti bichon friséiden kasvattamisen 1984. Leeward's -koirat eivät pohjautu entuudestaan Suomessa olleisiin linjoihin, vaan kennel toi kaikki kantakoiransa Englannista, Australiasta, USA:sta ja Ruotsista. Tämän jälkeen myös muutamat muut kasvattajat alkoivat tuoda koiria Suomeen, ja tällä hetkellä uusia koiria tuodaan vuosittain eri kasvattajien toimesta. Suomen Kennelliitto myönsi Leeward's-kennelille rodun ensimmäisen Vuolasvirta-palkinnon 1990, jatkossa Vuolasvirta-palkinnon ovat saaneet myös Crystal, Diamella, Evivas, Jitterbop, Maclaren's, Iisdogs, Ladykiller's, Sempre Libera, FineDesign, Sugerin, Sormusten, Wyomaers, Charmandelan, Whitemoonwalker, Keymaker's, Minartan, WhitePixy's ja Whoopdiel-kennelit.

Rodun taso Suomessa on noussut erittäin nopeasti. Suomesta bichoneita on viety melkein joka

puolelle maailmaa, muun muassa Ruotsiin, Norjaan, Tanskaan, Hollantiin, Italiaan, Espanjaan, Yhdysvaltoihin, Kanadaan, Kiinaan, Australiaan, Saksaan, Tšekkiin, Latviaan, Venäjälle, Brasiliaan, Englantiin, Irlantiin ja Thaimaahan.

Rodun suosio Suomessa nousi valtavasti 2010-luvulla mutta on viime vuosina hieman laskenut 500–600 pennusta reiluun 400 rekisteröityyn pentuun vuodessa. Näistä koirista nähdään näyttelyissä murto-osa johtuen todennäköisesti siitä, että näyttelyharrastus asettaa rodun turkinhoidolle korkeat taso vaatimukset. Pääasiallinen rodun käyttötarkoitus on seurakoiria, joskin bichon friséiden kanssa harrastetaan myös aktiivisesti esimerkiksi agilitya ja jonkin verran tottelevaisuuskokeita.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Bichon Frisé ry on perustettu 12.10.1980 Suomen Seura- ja Kääpiökoira yhdistyksen alajaostoksi. Yhdistys rekisteröitiin virallisesti 5.6.1986. Bichon Frisé ry:stä tuli Suomen Kennelliiton valtuuston päätöksellä rotujärjestö 21.11.1992.

Viidessä vuodessa jäsen määrä kohosi alun noin 35:stä 157:ään, ja vuoden 1992 loppuun mennessä rotujärjestön jäsenmäärä oli jo 600. Vuoden 1995 lopussa yhdistyksen jäsenmäärä oli 834.

Loppuvuodesta 2022 Bichon Frisé ry:llä oli jäseniä kaikkiaan 757. Rotujärjestön toiminta kattaa kokonaan ja noin 80 prosenttia kasvattajista on yhdistyksen jäseniä.

Jalostustoimikunnan rakenne

Yhdistyksen hallitus nimeää yhdistyksen jäsenistä jalostustoimikunnan. Vähintään yhden jalostustoimikunnan jäsenen on täytynyt suorittaa SKL:n jalostusneuvojan peruskurssi hyväksytysti tai muuten omata vastaava pätevyys. Jalostustoimikunta muodostuu 4–6 jäsenestä. Toimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja sihteerin.

Rotujärjestön jalostusneuvonnan tehtävänä on muun muassa kasvattajien neuvonta ja yhdistelmien suosittelu sekä rotua koskevan tarpeellisen tiedon kerääminen ja edelleen tiedottaminen. Erilaistenterveys- ja luonnekyselyiden käytännön toteuttaminen sekä tuloksien julkistaminen avoimesti kaikkia rodun harrastajia palvelevalla tavalla kuuluu myös jalostustoimikunnalle. Bichon frisé-kasvattajien näyttelyaktiivisuus on erityisen korkea, joten jalostustarkastusten tarve on nähty aiemmin vähäisenä, mutta

tarkastuksia järjestetään tarpeen vaatiessa.

Vuonna 2022 jalostustoimikunnassa oli viisi jäsentä ja sihteeri. Jäsenistä kolme on suorittanut jalostusneuvojanperus- ja jatkokurssin. Lisäksi jalostustoimikunnassa on yksirotua arvosteleva ulkomuototuomarijäsen. Jalostustoimikunta nojautuu jalostuksentavoiteohjelmaan jalostussuosituksia laadittaessa.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Vuonna 2022 bichon frisé oli rekisteröintimäärien (319 kpl) perusteella 45. suosituin rotu Suomessa. Tuontikoiria oli kyseisenä vuonna 13 kaikista rekisteröinneistä. Vuonna 2022 pentueita oli 7 1 ja pentuja 306. Vuonna 2021 pentueita oli 85 ja pentuja 362, joista tuontikoiria oli 13. Määrä on laskenut 14,9 % viimeisen neljän vuoden aikana ja rodun suosio on laskenut rekisteröintien perusteella 19 sijaa kuudessa vuodessa. Viimeisen kahden vuoden aikana tuontien määrä on kasvanut jonkin verran.

Tuontikoirien määrä on ollut pitkällä aika välillä tarkasteltuna kuitenkin edelleen laskussa, mikä selittyy sillä, että myös pentujen kysyntä on vähentynyt. Tämä on osaltaan johtanut siihen, ettei rodun pariin muutama vuosi sitten etsittyneillä kaupallisesti toimivilla pentutrokareilla, jotka välittävät Itä-Euroopan maista kokonaisia pentueita, ole ollut pennuistaan niin paljon kysyntää kuin aiemmin. Vuonna 2007 rekisteröidyistä tuontikoirista (42) tällaisia oli 36, kun taas vuosina 2021 ja 2022 vain muutama. Siltikin näitä tuonteja on Suomen koira kannassa varmasti luultua enemmän, sillä valta osa menee täysin lemmikeiksi eikä kaikkia koskaan rekisteröidä Suomen Kennelliitossa.

Kaiken kaikkiaan rodun rekisteröintimäärä on vähentynyt merkittävästi, 15 vuotta sitten rekisteröitiin yli puolet nykyistä enemmän. Kokonaisuudessaan vähentynyt rekisteröintien määrä varmasti yhtenäistää rodun ulkomuodollista tasoa, mutta tulevaisuudessa selviää, mikä on tämän vaikutus rodun populaatorakenteelle ja monimuotoisuudelle. Perinnöllinen monimuotoisuus on elinehto jokaisella rodulla, niin ihmisille kuin eläimille.

MMT Katariina Mäki kirjoittaa monimuotoisuudesta ja jalostuspohjasta artikkelissaan "Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja" (www.kennelliitto.fi/jalostusjakasvatus/artikkelit14.12.2011) seuraavaa:

"Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta.

Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppi vika tai sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole.

Ihanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentue koko huomioon ottaen, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekokoalla. Jos rodun pentue kokoon vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista.

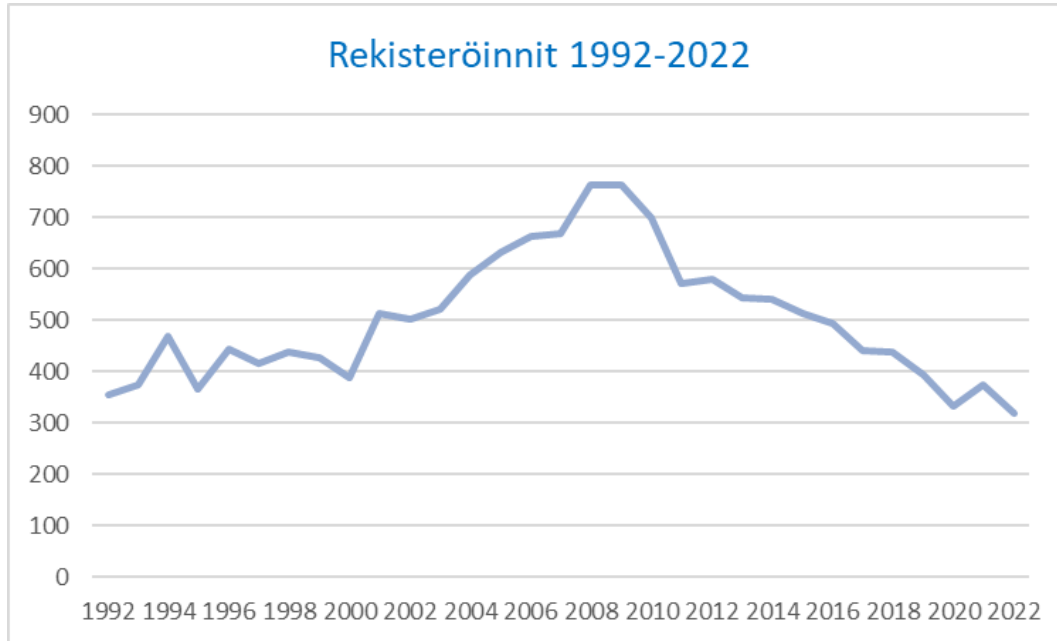
Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2–3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröintiin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20–50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4–6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröintiin."

4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 1. Vuositilasto rekisteröinneistä.

Vuositilasto –rekisteröinnit												
	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Pennut (kotimaiset)	306	362	326	389	431	432	485	505	528	533	561	553
Tuonnit	13	13	7	6	8	8	9	7	14	12	19	19
Rekisteröinnit yht.	319	375	333	395	439	440	494	512	542	545	580	572
Pentueet	71	85	80	97	105	104	119	120	123	132	141	137
Pentuekoko	4,3	4,3	4,1	4	4,1	4,2	4,1	4,2	4,3	4	4	4
Kasvattajat	44	52	50	54	62	60	68	70	78	72	88	77
jalostukseen käytetyt eri urokset												
- kaikki	38	47	44	49	52	63	61	60	70	76	78	69
- kotimaiset	27	37	40	42	40	50	48	45	51	54	58	51
- tuonnit	5	5	4	6	10	11	11	12	13	18	16	14
- ulkomaiset	6	5	0	1	2	2	2	3	6	4	4	4
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 10kk	3 v 11kk	4 v 6kk	4 v 6kk	3 v 9kk	3 v 9kk	3 v 5kk	3 v 11kk	4 v	3 v 9kk	3 v 7kk	3 v 3kk
jalostukseen käytetyt eri nartut												
- kaikki	68	80	76	90	102	104	114	116	119	129	137	133
- kotimaiset	61	73	71	82	91	97	105	106	104	115	123	115
- tuonnit	7	7	5	8	11	7	9	10	15	14	14	18
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 8kk	3 v 6kk	3 v 8kk	3 v 7kk	3 v 8kk	3 v 8kk	3 v 6kk	3 v 6 kk	3 v 8 kk	3 v 4 kk	3 v 9 kk	3 v 6 kk
Isoisät	67	77	77	89	94	97	98	112	111	113	112	109
Isoäidit	90	104	102	116	129	133	134	139	156	162	162	163
Sukusiitosprosentti	1,73 %	2,12 %	1,57 %	2,15 %	1,91 %	1,63 %	2,22 %	1,60 %	1,69 %	2,10 %	1,66 %	2,40 %

Taulukko 2. Vuositilasto rekisteröinneistä yhteensä.

MMT Katariina Mäki kirjoittaa artikkelissaan "Sukusiitos"

(www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/sukusiitos14.12.2011) seuraavaa:

"Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen.

Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär-parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintymiseen on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä

kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on

laskettu tismalleen saman taustainfonperusteella. Jalostuksessa suositellaan neljän - viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %."

4.1.2. Jalostuspohja

Taulukko 3. Jalostuspohja per sukupolvi.

Vuositilasto - Jalostuspohja												
	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Per vuosi												
- pentueet	71	85	80	97	105	104	119	120	123	132	141	137
- jalostukseen käytetyt eri urokset	38	47	44	49	52	63	61	60	70	76	78	69
- jalostukseen käytetyt eri nartut	68	80	76	90	102	104	114	116	119	129	137	133
- isät/emät	0,56	0,59	0,58	0,54	0,51	0,61	0,54	0,52	0,59	0,59	0,57	0,52
- tehollinen populaatio	72 (51%)	86 (51%)	82 (51%)	94 (48%)	103 (49%)	114 (55%)	118 (50%)	118 (49%)	129 (52%)	140 (53%)	146 (52%)	135 (49%)
- uroksista käytetty jalostukseen	0%	3%	5%	4%	6%	6%	8%	7%	11%	10%	10%	7%
- nartuista käytetty jalostukseen	1%	2%	9%	15%	18%	20%	18%	21%	22%	22%	23%	21%
Per sukupolvi (4 vuotta)												
- pentueet	333	367	386	425	448	466	494	516	533	568	612	640
- jalostukseen käytetyt eri urokset	109	118	123	139	146	157	167	177	185	206	198	193
- jalostukseen käytetyt eri nartut	217	240	253	281	300	315	332	360	372	400	401	418
- isät/emät	0,5	0,49	0,49	0,49	0,49	0,5	0,5	0,49	0,5	0,52	0,49	0,46
- tehollinen populaatio	217 (33%)	238 (32%)	249 (32%)	279 (33%)	296 (33%)	314 (34%)	333 (34%)	357 (35%)	371 (35%)	406 (36%)	398 (33%)	401 (31%)
- uroksista käytetty jalostukseen	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	9%	9%	8%	9%	9%
- nartuista käytetty jalostukseen	7%	12%	16%	18%	19%	20%	21%	22%	22%	23%	22%	22%

MMT Katariina Mäki kirjoittaa artikkelissaan ”Tehollinen populaatio koko”

(<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/tehollinen-populaatiokoko>, 31.10.2013, päivitetty 14.1.2016) seuraavaa:

”Tehollinen populaatiokokoon laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuo-

toisuudesta. Rodun monimuotoisuutta voidaan arvioida myös molekyyligeneettisesti, esimerkiksi immuunijärjestelmää säätelevien DLA-haplotyyppien lukumäärän ja heterotsygotian perusteella.

Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, erisukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuiltaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50–100, rodusta häviää geeniversioita niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geneejä käyttämällä niitä kertaalleen jalostukseen. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.”

Taulukko 4. Viimeisen 15 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 urosta.

Jalostusurokset									
		Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
#	Uros, syntymävuosi	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	ORLANDO CHARNETT, 2005	29	121	1,49%	1%	43	188	29	121
2	PARAY'S COLD PLAY, 2005	27	110	1,35%	3%	42	148	27	110
3	LEEWARD'S EGO LIKE HAIRDO, 2005	24	104	1,28%	4%	25	103	24	104
4	CASPIAN QUEENBORK, 2009	27	102	1,25%	5%	12	45	27	102
5	PARO, 2009	19	100	1,23%	7%	15	67	20	102
6	JITTERBOP BLOODY NIGHTMARE, 2009	25	99	1,22%	8%	43	171	25	99
7	LADYKILLER'S SUPERNATURAL, 2009	22	94	1,15%	9%	43	179	22	94
8	LEEWARD'S DREAM BEAR, 2012	23	94	1,15%	10%	20	88	23	94
9	AMON RA LESTA PLUS, 2007	23	91	1,12%	11%	11	41	23	91
10	LADYKILLER'S MIGHTY FABULOUS, 2005	20	85	1,04%	12%	35	143	24	102
11	LEEWARD'S CHARMING DISARMING'N DANGEROUS, 2017	21	84	1,03%	13%	6	29	21	84
12	BODACIOUS ARCH ENEMY, 2007	19	81	0,99%	14%	78	298	19	81
13	LEEWARD'S ME MYSELF AND I, 2005	17	78	0,96%	15%	59	236	24	111
14	CALVIN KLEIN MARLEN BOHEMIA, 2014	17	78	0,96%	16%	14	57	17	78
15	CHIMMI QUEENBORK, 2013	17	78	0,96%	17%	37	146	17	78

Bichon frisé –rodussa keskimääräinen pentuekoko (noin neljä pentua) ja rekisteröintimäärät ovat sen suuruisia, että runsaastikaan jalostukseen käytetty narttu ei pysty tuottamaan matadorimaisesti jälkeläisiä. Siksi urosten osuus rodun monimuotoisuudesta ja jatkuvuudesta on väistämättä merkittävämpi kuin yksittäisten narttujen.

Prosenttiosuus-sarakekaaviossa kertoo kyseisen uroksen jälkeläismäärän prosentuaalisen osuuden koko rodun rekisteröinneistä tarkasteltuna ajanjaksona. Kumulatiivinen prosentti kertoo, kuinka paljon koko rodun rekisteröinneistä yhteensä on näiden eniten käytettyjen jalostusuroksien jälkeläisiä kyseisenä aikana.

Edellä olevan taulukon valossa näyttäisi siltä, että rodussa ei viime vuosina ole ollut sellaisia jalos-

tusuroksia, jotka olisivat ylittäneet liiakäytönrajana pidetyn 2–3 prosenttia rekisteröinneistä kyseistä sukupolvea kohden. Roduntilanne ei kuitenkaan ole todellisuudessa tämän asiansuhteen aivan näin hyvä, sillä useampi kuin yksinäistä käytetyimmistä uroksista on viime vuosina ylittänyt jälkeläismäärällään toistuvasti viiden prosentin rajan laskettuna vuotuisia rekisteröintejä kohden.

Tarkasteltaessa vanhempia rekisteröintitilastoja 1980 –luvun lopulta aina 2000-luvun alkupuoliskolle asti voidaan havaita, että käytetyimmillä jalostusuroksilla on tuolloin säännönmukaisesti ollut liian suuria jälkeläismääriä suhteessa rodun rekisteröintimääriin. Kyseisellä asialla on vahvasti käytännön merkitystä tämän päivän populaation kannalta, sillä monet nykyisistä jalostuskoirista polveutuvat näistä uroksista tai niiden sisaruksista.

Arvioitaessa aiemmin rodussa esiintyneen matadorijalostuksen vaikutuksia on todettava, että tietyn uroksen laajan jalostuskäytön vaikutukset ovat merkittävimpiä populaation geenipoolin kannalta silloin, kun sen jälkeläisiäkin käytetään jalostukseen. Bichon Frisé ry on hyväksynyt vuosikokouksessaan 2011 PEVISA -ohjelman, joka rajoittaa yhden uroksen elinikäisen jälkeläismäärän sataan pentuun. Ennen säännön voimaantuloa sadan pennun rajan olivat jo ylittäneet Leeward's Chic Slicker, Apricot, Orlando Charnet, Leeward's Me Myself and I, Paray's Cold Play, Jitterbop After Me Please, Leeward's Ego Like Hairdo, MacLaren's Johnny Herbert, Aaponkujan Jori, Leeward's All That Jazz, Lardella's Belmondo ja Su-lyka Boomerang.

Taulukko 5. Viimeisen 15 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua.

			Tilastointiaikana				Yhteensä	
#	<u>Narttu, syntymävuosi</u>	<u>Pentueita</u>	<u>Pentuja</u>	<u>%-osuus</u>	<u>Pentueita</u>	<u>Pentuja</u>	<u>Pentueita</u>	<u>Pentuja</u>
1	LEEWARD'S BEARRITZ BEAUTY, 2012	6	35	0,43%	15	64	6	35
2	ROSALIE, 2014	5	34	0,42%	5	25	5	34
3	TARLYYN ARABELLA, 2012	5	31	0,38%	10	45	5	31
4	JODIE QUEENBORK, 2013	5	31	0,38%	0	0	5	31
5	LEEWARD'S BEAT O'MY HEART, 2007	5	30	0,37%	21	97	5	30
6	SINIKANNEL AFRODITE-QUEEN, 2004	6	29	0,36%	3	9	6	29
7	JATEK ONE LIKE A QUEEN, 2013	5	29	0,36%	1	4	5	29
8	SHEREE, 2007	5	27	0,33%	9	53	5	27
9	CARLA, 2016	5	25	0,31%	0	0	5	25
10	CRYSTAL WHITE'S PAMELA, 2008	5	25	0,31%	5	21	5	25
11	RONJA, 2005	4	25	0,31%	5	25	4	25
12	RACHEL QUEENBORK, 2014	4	25	0,31%	5	22	4	25
13	TIFFANY QUEENBORK, 2007	5	25	0,31%	6	22	5	25
14	SIR-TAR MARLOTTA, 2005	5	24	0,29%	6	27	6	30
15	LEEWARD'S BRITNEY BEARS, 2009	5	24	0,29%	39	146	5	24

Käytetyimpien urosten ja narttujen keskinäiset sukulaisuudet menevät seuraavasti. Toimme myös esille osan käytetyimpien urosten ja narttujen tuottamista yhdistelmistä. Orlando Charnett on Paron isä. Orlando Charnett on tehnyt kolme pentuetta Tiffany Queenborkin kanssa. Parolla on kaksi pentuetta Rosalien kanssa. Rosaliella on kolme pentuetta Paron pojan Elviksen kanssa. Leeward's Ego Like Hairdo on Bodacious Arch Enemyn poika. Leeward's Ego Like Hairdon emän isä on Leeward's Me Myself And I. Leeward's Dream Bear on Leeward's Britney Bearsin isä. Leeward's Dream Bearilla on 2 pentuetta Leeward's Bearritz Beautyn kanssa ja pentue Jatek One Like a Queenin kanssa. Leeward's Charming Disarming'n Dangerous emän isä on Leeward's Dream Bear. Carlalla on tehty viisi pentuetta Mikon kanssa, joka on Chimmi Queenborkin poika. Rachel Queenborkilla 4 pentuetta Calvin Klein Marlen Bohemian kanssa ja 1 pentue Chimmi Queenborkin kanssa. Eniten jalostukseen käytetyistä koirista 60 prosenttia ei ole käynyt kertaakaan näyttelyissä eikä niiden ulkomuodosta tai luonteesta ei ole mitään kirjallista dokumentointia.

4.1.3. Rodun populaatiot muissa maissa

Sukulinjoiltaan ja koiramääriltään tärkeimpinä maina bichon frisé -rodun kasvatuksessa voidaan pitää Yhdysvaltoja sekä Englantia. Toki rodun alkuperämaista, Ranskasta ja Belgiasta, löytyy myös joitakin hyvin vanhoja sukuja, joita jotkut kasvattajat ovat jo ottaneet jalostusohjelmiinsa mukaan.

Rotu on kuitenkin selkeästi suosituin Pohjoismaissa, erityisesti Suomessa, sekä Yhdysvalloissa ja Englannissa, joten rodun alkuperämaista on hankala löytää enää koiria, joilla ei olisi edellä mainittujen maiden sukuja linjoissaan. Britanniassa rekisteröintien määrä 2021 oli 482. Rekisteröinneissä oli selvää laskua edellisistä vuosista, parhaimmillaan määrä on ollut 2000 koiran suuruusluokkaa. Tämä johtuu osittain siitä, että kaikki kasvattajat eivät rekisteröi pentujaan. Vuonna 2021 Ruotsissa bichon friséitä rekisteröitiin 153, joista 17 oli tuontikoiria ja Norjassa 194 koiraa. American Kennel Clubin rekisteröinneissä bichon frisé oli vuonna 2021 sijalla 47.

Suomeen on tuotu koiria eri sukulinjoista ympäri maailmaa. Valitettavasti rodun terveydelliset tutkimukset eivät ole Pohjoismaiden ulkopuolella samaa luokkaa, joten jokainen uusi suku tuo aina tietoisien riskin mahdollisista perinnöllisistä sairauksista. Koska vanhempien tarkkoja terveystuloksia ei ole saatavilla, useita kasvattajia pelottaa varsinkin perinnöllinen harmaakaihi, joka saattaa näkyä vasta kun koira on jo vanhempi.

4.1.4. Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun rekisteröintimäärät ovat olleet hienoisessa laskussa parin viimeisen vuoden aikana, mutta suuri vähennys koettiin vuodesta 2010 vuoteen 2011. Rekisteröintimäärien laskulla ei ole suoranaista vaikutusta rodun jalostuspohjaan, koska laskussa ovat lähinnä ulkomaisten pentujobbarien tuomat pentueet jälkeläisineen, kun taas rodun vakiintuneet ja rotujärjestöön kuuluvat kasvattajat jatkavat kasvatustyötään kuten ennenkin. Pentujobbareiden ja niin sanottujen villien kasvattajien pentuemäärien väheneminen alentaa myös samojen yhdistelmien uusimista kerta toisensa jälkeen.

Sekä urosten että narttujen jalostusikä on pysynyt jokseenkin samana viimeiset vuodet. Pitkällä tähtäimellä se on kuitenkin hieman noussut, etenkin urosten osalta, mikä on voinut vaikuttaa siihen, että rodun kataraktatilanne on parantunut. Sukusiitosaste on 2020 –luvulla ollut sellainen, että nykytaso on alle kaksi prosenttia. Sukusiitosaste ei ole hyvä mutta ei myöskään niin huono kuin voisi olettaa, koska rodun kasvattajat ovat joutuneet painottamaan enemmän tiettyjen linjojen jalostukseen käyttöä ja jättämään

jotkut linjat pois jalostuksesta perinnöllisen harmaakaihin vuoksi.

Edellä esitettyjen tietojen valossa Suomen Kennelliiton internetsivuilta löytyvän jalostustietojärjestelmän antama bichon friséiden tehollinen populaatiokoko on varmasti liian optimistinen lukema. Rotujärjestön käytettävissä olevilla keinoilla ei valitettavasti ole mahdollista laskea todellista tilannetta, jossa otettaisiin huomioon jalostuskoirien keskinäiset sukulaisuussuhteet, saman koiran käyttäminen jalostukseen useammin kuin kerran sekä näiden koirien jälkeläisten jalostuskäyttöaste. Tästä syystä edellä mainittuun lukemaan on syytä suhtautua suurella varauksella ja tehdä jalostuspäätökset siltä pohjalta, että todellinen tehollisen populaation koko on huomattavasti pienempi. Samasta syystä lienee tarpeellista tarkastella kyseistä lukemaa sukupolvittain laskettuna.

Keskimääräinen sukusiitosaste on eräs keino seurata populaationtilannetta. Sukusiitosastetta tulisi seurata mieluiten mahdollisimman pitkien sukutaulujen avulla, eikä nousua saisi tapahtua yhtä prosenttiyksikköä enempää sukupolvea kohden. Edellä oleva taulukko sukusiitosprosenttien kehityksestä rodussa perustuu Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmän antamiin lukuihin. Ohjelma laskee sukusiitosprosentin lyhyitä sukutauluja käyttäen keskiarvona yksittäisten koirien 3–8 sukupolven sukutaulujen sukusiitosprosentteja, jolloin lukema on parhaimmillaankin suuntaa antava ja jättää niin sanotun vanhan sukusiitoksen huomiotta (koiranethelp.kennelliitto.fi). Koska edellä esitetyistä taulukoista ilmenee, että suomalainen bichon frisé –kanta polveutuu paljolti samoista yksilöistä, tulee tässä esitettyihin sukusiitosprosenttien keskiarvoihin suhtautua niin ikään suurella varauksella.

Johtopäätöksenä edellä esitettyjen tilastotietojen valossa voidaan todeta, että populaation tila Suomessa saattaa olla jopa kriittinen. Populaatiokoko on puolittunut tarkastelujaksolla ollen vuonna 2011 vielä 401 ja vuonna 2022 217. On myös kiinnitettävä huomiota isät/emät heikkoon suhdeluukuun, joka kuvaa kannan monipuolisuutta ja em. tehollista kokoa: kun suhdeluuku on mahdollisimman lähellä 1, uroksia ja narttuja käytetään tasapuolisesti jalostukseen. Bichon Frisé:llä isät/emät-suhdeluku on alle 0,5, joka tarkoittaa sitä, että jokainen uros astuu vähintään kaksi narttua. Vierassukuisten tuontikoirien löytäminen lähimaista alkaa olla hankalaa, sillä skandinaaviset verilinjat ovat paljolti keskenään sekoittuneita ja Pohjoismaista on myös viety useita jalostus yksilöitä ympäri maailmaa. Kasvattajien kansainväliselle yhteistyölle asettamat koirien ulkomuodolliset vaatimukset rajoittavat omalta osaltaan vierassukuisten materiaalin käyttämistä, sillä suomalaiset bichon frisét edustavat ulkomuodollisesti rodun huipputasoa, eikä tästä tasosta olla haluttu merkittävässä määrin tinkiä.

Rotujärjestö päätti vuosikokouksessaan 7.5.2011 ottaa käyttöön jälkeläismäärään perustuvan PEVISA-ohjelman. Tämä tarkoittaa sitä, että yhdellä uroksella ei voi elinikänään olla enempää kuin sata jälkeläistä (viimeinen sadan ylittävä pentue rekisteröidään kokonaisuudessaan).

Jalostukseen käytettävien urosten ja narttujen prosenttiosuudet rodun yksilöistä saisivat olla suuremmat ja lähempänä toisiaan. Rotujärjestö onkin pyrkinyt suosittelemaan vähän tai ei lainkaan jalostukseen vielä käytettyjä uroksia kasvattajille. Koska kasvattajat ovat aktiivisesti pyrkineet pääsemään eroon harmaakaihista rodussa, on syytä ottaa huomioon, että kasvattajille on riskialtista käyttää jalostukseen yksilöä, jonka vanhempia ei ole riittävän usein ja vanhana tarkastettu silmienosalta.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1. Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Käyttäytymiseltään ja luonteeltaan bichon frisé on todellinen seurakoira, jonka voi vaikeuksitta ottaa mukaan, minne tahansa. Se ei ole hermostunut eikä hauku herkästi. Se on hyvin sosiaalinen sekä ihmisiä että muita koiria kohtaan, myös vieraita kohtaan. Bichon frisé on hyvin sopeutuvainen ja omistajiinsa erittäin kiintynyt. Vakava virhe on itsevarmuuden puute. Hylkäävät virheet ovat vihaisuus tai liiallinen arkuus sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2. Jakautuminen näyttely-, käyttö- ja muihin linjoihin

Bichon frisé on käyttötarkoitukseltaan seurakoira, joka ei ole jakaantunut erillisiin linjoihin.

4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/ tai käyttöominaisuuksien testaus ja/ tai kuvaus

Bichon frisé rodulla ei ole luonteen tai käyttäytymisen testaukseen ja/tai kuvaukseen suunnattua PEVISA-ohjelmaa.

4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Rodun olemassaololle elin tärkeää on alkuajoista lähtien ollut sen luonne, joka on mahdollistanut rodun säilymisen niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina. Tänäkin päivänä suurin syy rodun jatkuvasti kasvavaan

suosioon on sen avoin, vilkas ja sosiaalinen luonne, mikä tekee siitä erinomaisen seurakoiran. Parhaimmillaan bichon frisé on erinomaisen itsevarma, seurallinen, vilkas ja iloinen sydänten murskaaja. Luonteen arvioiminen ilman selkeää mittaria on aina subjektiivista: se, mikä yhden ihmisen mielestä on vain hänen koiransa hauska persoonallisuuden piirre, voi toisen silmissä olla häiriökäyttäytymistä ja päinvastoin. Koiran luonne ja käyttäytyminen ovat myös osaltaan riippuvaisia ympäristötekijöiden vaikutuksesta, mikä vaikeuttaa niiden objektiivista arvioimista.

Joitakin koiria on käynyt luonnetesteissä ja saanut hyviä arvioita. Lisäksi yksi bichon frisé on MH- luonnekuvattu. Rotujärjestö on kiinnostunut järjestämään MH- luonnekuvaustilaisuuden pelkästään bichon friséille ja/tai vaihtoehtoisesti bichon friséiden käyttäytymisen jalostustarkastuksen, jotta saataisiin laajempi kuva rodun luonteen ominaisuuksista.

Tällä hetkellä rodun suurimmat haasteet luonteen osalta liittyvät urosten yliseksuaalisuuteen, joka saattaa olla perinnöllistä. Rotujärjestö teki uuden terveystarkastuksen (liite 1.) vuosien 2022–2023 vaihteessa, jossa osana oli myös kysely luonteista. Kyselyyn tuli vastauksia 519 koirasta. Tilanne edellisiin kyselyihin ei ollut muuttunut. Kyselyyn vastanneet olivat varsin tyytyväisiä koiriensä luonteisiin. 92.1 % kuvaili koiraansa ystävälliseksi, 91.5 % iloiseksi ja 71.1 % avoimeksi. Koska kyselyssä pystyi vastaamaan useampaan vaihtoehtoon, luonnetta saatettiin kuvailla mm. yhdistelmillä iloinen ja ystävällinen ja avoin tai iloinen, mutta varautunut. Seurakoiralle negatiivisiksi luokiteltavista ominaisuuksista eniten löytyi varautuneisuutta, 14.1 % vastauksista. Myös arkuutta löytyi 9.8 % vastauksista, aggressiivisuuden osuuden ollessa 1.7 %. Yleisesti voidaan sanoa tämän tutkimuksen perusteella luonteen olevan edelleen säilynyt rodulle tyypillisenä ja tarkoitukseen sopivana. Bichon frisé on edelleen pieni, iloinen ja ystävällinen rotu, kuten rotumääritelmässä mainitaan.

Bichon friséillä on kaikkiaan 18 luonnetestikäyntiä. 2012–2022 luonnetestikäyntejä on 12. Näistä bichon on toimintakyvyltään keskimäärin kohtuullinen, hermorakenteeltaan hieman rauhaton, temperamentiltaan vilkkaita tai erittäin vilkkaita, myös 2 tasapainoista ja pääasiallisesti koirat ovat hyvántahtoisia, luokse päästäviä ja avoimia.

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
LTE				1 tulosta		1 tulosta	3 tulosta		3 tulosta	3 tulosta	1 tulosta
LTE0											
LTE-											
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	1 tulosta	0 tulosta	1 tulosta	3 tulosta	0 tulosta	3 tulosta	3 tulosta	1 tulosta

Kuolinsyytilastossa luonteen vuoksi lopetettuja Bichon Friséitä on viisi. Koiranäyttelyistä vuosina 2012–2022 näyttelytuloksia on 11 137, joista EVA:n saaneita on 22 kappaletta ja hylättyjä 14 kappaletta. Tuloksien perusteella emme pysty arvioimaan johtuvatko arviot luonteista ja käyttäytymisestä.

4.2.5. Käyttö- ja koeominaisuudet

Bichon frisé on käyttöominaisuuksiltaan seurakoira mutta soveltuu myös hyvin moniin harrastuksiin. Rodusta löytyy muutamia agilityvalioita. Valitettavasti rotujärjestö ei ole tallentanut listaa kaikista FIAVA-tittelin saavuttaneista bichon friséistä, mutta kaikki AVA-arvon saavuttaneet koirat löytyvät Kennelliiton KoiraNet-ohjelman valiolistauksista. Joka tapauksessa osallistuminen agilityyn on rodun piirissä melko vilkasta, esimerkiksi vuonna 2017 bichon frisét saavuttivat 387 tulosta agilityssä. Vuosien 2018–2022 aikana bichon frisét saavuttivat yhteensä 1249 agilitytulosta.

Joitakin koiria osallistuu myös RALLY TOKOon ja TOKOon, mutta vilkkaan ja omapäisenkin rodun kanssa kilpailu kokeissa ei ole kovinkaan suosittua. Olisi toki suotavaa, kuten kaikkien rotujen kohdalla, että tottelevaisuus koulutukseen osallistuvien koirien määrä olisi suurempi, vaikka kilpailu-ura ei olisi-kaan tavoitteena. Rally Toko’n suosio kasvaa rodussa vuosi vuodelta ja kun vuonna 2018 lajin tuloksia oli 27 kpl, niin vuonna 2022 niitä oli jo 62 kpl. Vuosien 2018–2022 aikana tuloksia oli yhteensä 209 kpl. Rotu oppii perustottelevaisuuden melko helposti, ja varsinkin narttuja on helppo pitää lain suomissa olosuhteissa myös kytkemättömänä, mikäli peruskoulutuksessa on onnistuttu. Rodulla ei esiinny vahvaa metsästysvaistoa, mutta poikkeuksiakin on.

4.2.6. Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Rotujärjestön vuonna 2017 sekä vuosien 2022–2023 tekemien kyselyjen tuloksien perusteella voidaan hyvin sanoa, että luonteen osalta bichon frisé edelleen noudattaa rotumääritelmää eli rotu on säilyttänyt iloisen ja leikkisän luonteensa, takavuosien kovastakin suosiosta huolimatta. Kyselyn tulosten perusteella varautuneisuutta löytyy muutamissa yksilöissä, samaten joillakin uroksilla yliseksuaalisuuttaja normaalia voimakkaampaa merkkausviettiä, joskin omistajat näissä tapauksissa pääsääntöisesti pitivät myös koiransa saamaa kotikasvatusta liian pehmeänä. Liian pehmeällä kotikasvatuksella tarkoitetaan tässä omistajien välinpitämättömyyttä sisäsiisteyden suhteen: koetaan, että merkkailusta ei ole varsinaista haittaa eikä koiraa pennusta lähtien järjestelmällisesti totuteta tarpeiden tekemiseen ulos.

Lievää yliseksuaalisuutta lukuun ottamatta lähes kaikki vastaajat pitivät koiransa käyttäytymistä kotona

erittäin hyvänä. Sisäsiisteyden ja yliseksuaalisuuden osalta ei ole pystytty todentamaan, mikä osuus käytöksestä on perinnöllistä ja mikä johtuu kotikasvatuksesta, voi huolellisella ja johdon mukaisella sisäsiisteyskoulutuksella ja muutoinkin johdonmukaisilla säännöillä riskiä kyseiseen ongelmaan pienentää. On voitu myös nähdä, että luonteeltaan voimakkaammat urokset näyttäisivät periyttävän jälkeläisilleen näitä taipumuksia pehmeämpiä yksilöitä enemmän. Voimakkaalla luonteella tarkoitetaan tässä koiran toimimista omin päin ilman yhteistyötarvetta ja miellyttämisen halua. Pehmeällä koiralla tarkoitetaan vastaavasti koiraa, joka on helposti koulutettavissa ja jolla on miellyttämisen halua. Emän luonteen osuutta ei ole riittävästi tarkasteltu, jotta siitä voitaisiin vetää mitään johtopäätöksiä tässä rodussa. Erittäin yliseksuaalisia yksilöitä ei suositella käytettävän jalostukseen kuten ei myöskään yksilöitä, joiden sisäsiisteyteen oppiminen on erityisen vaikeaa. Erittäin yliseksuaalisella yksilöllä tarkoitetaan koiraa, joka jatkuvasti astuu muita koiria, merkkaillee sisätiloissa eikä rauhoitu vieraiden koirien läsnä olleessa.

4.2.7. Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista

Yhteenvetona voidaan todeta, että urosten lisääntynyt taipumus merkkailuun sekä lievä yliseksuaalisuus ovat tänä päivänä suurimmat ongelmakohdat rodun luonteita arvioitaessa. Omistaja- ja kasvattajakyselyn mukaan voidaan tosin arvioida, että vaiva on vähentynyt. Useimmiten taipumus paljastuu, kun perheessä on useampi kuin yksikoiraa. Tämän vuoksi yhtenä syynä voidaan mahdollisesti pitää koiran tarvetta nousta ylöspäin laumassaan tai säilyttää mahdollinen paikka laumassaan. Lievällä yliseksuaalisuudella tarkoitetaan tässä perheen toisen koiran tai toisten koirienastumista.

Pieni, iloinen ja suloinen koira tarvitsee johdonmukaisen kotikasvatuksen. Toisessa ääripäässä on lievää arkuutta, joka tulee ilmi varovaisuutena uusia asioita, ihmisiä ja tilanteita kohtaan. Yksi syistä saattaa löytyä perinnöllisyydestä, mutta myös kotikasvatuksella eli pienen koiran liiallisella suojelemisella pentuaikana voidaan saavuttaa näitä luonteenpiirteitä. Rotujärjestö pyrkii vaikuttamaan edellä mainittuihin ongelmiin valistamalla kasvattajia ja pennunostajia. Rotujärjestön jalostustoimikunta pyrkii lisäämään jalostusneuvontaa.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Bichon frisé-rodun ensimmäinen PEVISA-ohjelma on tullut voimaan 2011. PEVISA-ohjelma vuosille 2024–2028 vaatimuksiin kuuluu, jalostukseen käytettävällä bichon friséllä tulee olla voimassa oleva vi-

rallinen polvitarkastus ja silmätutkimustulos astutushetkellä. Polvilausunnon raja-arvo on 1. Silmätar-
kastus on voimassa 12kk. Perinnöllistä kataraktaa, PRA:aa tai tRD:aa sairastavaa koiraa ei saa käyttää
jalostukseen.

Polvien osalta rodun PEVISA-ohjelmaan on kuulunut tutkimuspakko jo 17 vuotta. Tutkimustulos ei en-
simmäisen viiden vuoden aikana vaikuttanut pentujen rekisteröinteihin. Käytännössä ensimmäistä astet-
ta vakavampia patellaluksaatioita löytyy kannasta verrattain harvoin, joten tällä rajoituksella ei ole ollut
vaikutusta geenipohjan laajuuteen.

Eläinlääkäri Anu Lappalainen kirjoittaa patellaluksaatiosta artikkelissaan ”Polvilumpionsijoiltaan me-
noelipatellaluksaatio” ([https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-
sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/polvilumpion-sijoiltaanmeno-patellaluksaatio](https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/polvilumpion-sijoiltaanmeno-patellaluksaatio) 16.10.2011, päivitetty
8.11.2016) seuraavaa:

*”Patellaluksaatio= polvilumpion sijoiltaan meno. Polvinivelen rakenteelliset
heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle eli polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-
asento on virheellinen ja polvilumpiontelaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatiota
esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla
on suora takajalka. Vika on periytyvä, mutta periytyvyyden mekanismi ei ole tiedossa.
Pienikokoisilla roduillapolvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin(mediaalisesti).*

*Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri
asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I- asteen luksaatiot ovat tavalli-
sesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II- ja III- asteen luksaatioissa koiralla havai-
taan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen
sijaan että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpioon luiskahtanut pois paikoiltaan), ja
jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpioon palautunut paikoilleen). IV-asteen
luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi poispaikoiltaan. Usein oireet huomataan tapa-
turman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika.*

*Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos ole välttämättä lopulli-
nen.*

*Lievien patellaluksaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Vai-
keat patellaluksaatiot on hoidettava kirurgisesti. Vaikeimman asteen luksaatioissa
hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste voi olla huono. Muutamat rodut kuulu-
vat patellaluksaation osalta PEVISA:aan.”*

Taulukko 6. Polvitutkimustilasto (jalostus.kennelliitto.fi)

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	4	operoitu	Yhteensä
2012	575	108	25	6	3	0	0	142
2013	514	90	11	6	1	0	0	108
2014	533	91	21	4	2	0	0	118
2015	547	87	15	2	0	0	0	104
2016	471	63	16	6	1	0	0	86
2017	463	59	19	3	0	0	0	81
2018	399	49	7	1	0	0	0	57
2019	420	51	10	2	0	0	0	63
2020	338	42	7	0	0	0	0	49
2021	374	24	3	0	0	0	0	27
2022	277	0	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	4911	664	134	30	7	0	0	835

Taulukko 7. Polvitutkimustilasto prosentteina (jalostus.kennelliitto.fi)

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3	4	operoitu
2012	25%	76%	18%	4%	2%	0%	0%
2013	21%	83%	10%	6%	1%	0%	0%
2014	22%	77%	18%	3%	2%	0%	0%
2015	19%	84%	14%	2%	0%	0%	0%
2016	18%	73%	19%	7%	1%	0%	0%
2017	17%	73%	23%	4%	0%	0%	0%
2018	14%	86%	12%	2%	0%	0%	0%
2019	15%	81%	16%	3%	0%	0%	0%
2020	14%	86%	14%	0%	0%	0%	0%
2021	7%	89%	11%	0%	0%	0%	0%
2022	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Yhteensä	17%	80%	16%	4%	1%	0%	0%

Vuosina 2012–2022 tutkituilla koirilla vakavimpia, neljännen asteen patellaluksaatioita ei ole löytynyt yhdeltäkään tarkastetuista koirista. Kolmannen asteen patellaluksaatioiden esiintymisprosentti on ollut keskimäärin yksi prosentti tutkituista koirista. Toisen asteen patellaluksaatioita on löytynyt keskimäärin neljällä prosentilla aineistosta ja ensimmäisen asteen luksaatioita keskimäärin 16 prosentilla. Valtaosa, keskimäärin 80 prosenttia, tutkituista koirista tällä tarkastelu kaudella on ollut täysin terve polvisia. Tilastosta voidaan päätellä, että rodun patellaluksaatioiden määrä on laskenut.

Sitoumuskasvattajasopimus velvoittaa ainoastaan vain sen allekirjoittaneita kasvattajia eikä vaikuta millään tavalla esimerkiksi rotujärjestön ulkopuolisten kaupallisesti toimivien kasvattajien toimintaan. Tästä syystä rotujärjestö päätti aikanaan tiukentaa rodun PEVISA-ohjelmaa polvitutkimusten osalta siten, että ohjelmaan lisättiin pentujen rekisteröinnin ehdoksi vanhempien polvitutkimustulokselle raja-arvo, jonka mukaan jalostukseen käytettävän koiran polvitutkimustulos ei saa olla huonompi kuin 1/1. Patellaluksaation haitat bichon friséille: Kun rotu on erittäin eloisa, niin vakava-asteiset vauriot todennäköisesti polvessa haittaavat jokapäiväistä elämää. Vakava-asteinen patellaluksaatio vaatii leikkauks-hoidon, jotta koira pystyisi kävelemään normaalisti. Kierteiset takaraajat ja liian suorat kulmaukset altistavat patellaluksaatiolle.

Taulukko 8. Silmätutkimustilasto (jalostus.kennelliitto.fi)

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu%	Terveitä	Terveitä%
2012	575	140	24%	101	72%
2013	514	106	21%	76	72%
2014	533	120	23%	96	80%
2015	547	99	18%	64	65%
2016	471	86	18%	58	67%
2017	463	83	18%	68	82%
2018	399	58	15%	38	66%
2019	420	61	15%	45	74%
2020	338	48	14%	36	75%
2021	374	22	6%	19	86%
2022	277	0	0%	0	

Taulukko 9. Silmätutkimustilasto diagnooseittain (jalostus.kennelliitto.fi)

Diagnoosi	Esiintymiä
Anoftalmia,todettu	1
Distichiasis,todettu	149
Distichiasis/ Ektooppinencia , todettu	4
Eitodettuperinnöllisiä silmäsairauksia	600
Kaihinlaajuus, laaja	1
Kaihinlaajuus, lievä	6
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritetty, epäilyttävä	3
Keratiitti, todettu	1
Kortikaalinen katarakta, epäilyttävä	1
Kortikaalinen katarakta, todettu	19
Lasiaisen rappeuma, todettu	3
Muu verkkokalvonsairaus, todettu	1
Muu vähä merkityksellinen kaihi, todettu	2
Näköhermon coloboma, todettu	2
Näköhermon vajaakehitys/mikropapilla, todettu	1
Pienisilmäisyys, todettu	2
Posterioripolaarinen katarakta, todettu	10
PPM,iris-iris,todettu	4
PPM,iris-kornea,todettu	1
PPM,iris-linssi, todettu	1
Puutteellinen kyynelkanavanaukko, diagnoosiavoin	1
Puutteellinen kyynelkanavanaukko, todettu	16
RD,multifokaali,todettu	6
Sarveiskalvondystrofia/degeneraatio,epiteliaalinen	1
Sarveiskalvondystrofia/degeneraatio,stromaalinen	2
Sarveiskalvondystrofia/degeneraatio, todettu	17
Silmäluomensisään päinkiertäminen, epäilyttävä	1
Silmämuutostenvakavuus, kohtalainen	2
Silmämuutostenvakavuus, lievä	125
Silmämuutostenvakavuus, vakava	2
Totaalikatarakta, todettu	1
Trichiasis,epäilyttävä	1
Vilkkuluomen rauhasen esiinluiskahdus, todettu	2
Vilkkuluomen ruston kiertymä, todettu	1

Tällä hetkellä voimassa oleva PEVISA-ohjelma sulkee pois jalostuksesta koirat, joilla on perinnöllinen kartakta, PRA tai tRd.

Seuraavassa lainauksia silmäsairaustyöryhmän eläinlääkäreiden Päivi Vanhapellon, Sari Jalomäen ja Elina Pietilän kirjoittamasta silmäsairauksia käsittelevästä artikkelista

(<https://www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet>, 9/2016), joka käsitteli yleisimpiä perinnöllisiä silmäsairauksia:

"PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmänvaloa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmäsairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA –muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen."

"Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen. PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa

näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia."

"PERINNÖLLINEN HARMAAKAIHI eli hereditaarinen katarakta samentaa silmänlinssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinenresessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemmin puolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen.

Jos kaihi samentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosieli linssin kovettuminen vanhalla

koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmä sairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomenetelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyy kuitenkin ns. toissijainen kaihi."

"RD (retinandysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvoon väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja TRD:ssa verkkokalvoon kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistyvästi. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta."

Kataraktan periytymistapa rodulla ei ole tiedossa. Useilla muilla roduilla katarakta on todettu yhden geeniparin väistyvästi periyttämiksi, joskin sairaudella tiedetään myös muita periytymismalleja ja samassa rodussakin saattaa esiintyä saman sairauden useampaa eri muotoa. Suomessa jalostuskoirien silmiä tutkitaan tiheämmin ja tarkemmin kuin missään muussa maassa, missä rotua esiintyy. Valitettavasti rodun suurissa kasvattajamaissa, kuten Englannissa ja Yhdysvalloissa, tutkiminen on vielä vapaaehtoista ja jalostusyksilöiden määrään nähden hyvin harvalukuista, joten tilastoja ei näistä maista voida saada. Myös silmälausuntojen ja käytettävien tutkimusmetodien sekä tutkimuslomakkeiden eroavaisuudet tekevät vertailusta mahdotonta.

Ongelmalliseksi tilanteen tekee se, että terveeksi todetullekin koiralle saattaa iän myötä kehittyä silmä-sairaus, jolloin koiraa on kenties ehditty käyttää laajasti jo jalostukseen ennen sairaudentoteamista. Muutamia perinnölliseen harmaakaihiin sairastuneita yksilöitä on leikattu menestyksekkäästi. Näillä yksilöillä kaihi on aiheuttanut totaalisen sokeutumisen tai on ollut koiralle selvästi kivulias. Rodun sisällä vallitsevan yleisen mielipiteen mukaan perinnöllinen harmaakaihi häiritsee koiria yllättävän vähän joutuessa siitä, että suurin osa diagnosoiduista kaihi muutoksista on kohtalaisen lieviä ja koirat voivat viettää elämänsä aivan normaalisti diagnosoinnin jälkeen. Suuriosa kataraktoista jää jopa omistajilta huomaamatta, mikäli koiralle ei tehdä silmätarkastusta elämänsä aikana. Perinnöllinen harmaakaihi on ro-

dun merkittävin vastustettava silmäsairaus, vaikka kaikki koirat eivät sokeudukaan. Jalostustoimikunta kuitenkin toteaa, että silmätarkastus tulos ”muu kaihi/katarakta” ei millään rodulla sulje koiraa jalostuksesta. Ehdoksi voidaan korkeintaan asettaa, että tällainen koira on paritettava kaihin osalta terveen koiran kanssa.

Cilia aberranta (nykyään käytetään termejä distichiasis/ trichiasis/ ektooppinen cilia/ määrittelemättömiä ripsiä/ karvoja) eli silmän sarveiskalvolla kasvav(i)aripsi(ä) on sairaus, jota rodulla diagnosoidaan lähinnä satunnaislöydöksenä muiden sairauksien varalta tehtävien silmätarkastuksien yhteydessä. Sarveiskalvolla väärässä paikassa kasvavat karvat voivat provosoida silmien ärtymistä ja vuotamista vaikkakaan eivät aina näytä aiheuttavan mitään näkyviä oireita. Pahimmillaan tiedetään yli määräisen ripsirivin hanganneen koiran sarveiskalvoon haavan, mikä on koiralle erittäin kivuliasta. Ylimääräisiä ripsiä joudutaan joskus poistamaan polttamalla, mutta toisinaan ne putoavat pois itsestäänkin, ja toisinaan kasvavat uudestaan takaisin.

4.3.2. Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Legg-Perthesintauti on koiran reisiluun päähän toistaiseksi tuntemattomasta syystä kehittyvä aseptinen kuolio, joka ilmenee kasvuiässä. Vaikeimmat tapaukset vaativat leikkaushoidon, jotta koira voitaisiin pelastaa rampautumiselta tai jopa kuolemalta. Leikkausennuste on varsin hyvä, joten sairaallakin koiralla on varsin hyvät tulevaisuuden näkymät. Vakavimpia, leikkaushoidon vaativia tapauksia, on esiintynyt rotujärjestön tietojen mukaan varsin vähän. Lieviä tapauksia, jotka saattavat jäädä diagnosoimatta, on raportoitu muilla roduilla, joten on aihetta olettaa niitä saattavan esiintyä myös bichon friséillä. Tulevaisuudessa toivottavasti saadaan lisätietoa tästäkin asiasta rodun lonkkakuvauksien yleistyessä.

Lonkkaniveldysplasia eli luuston kehityshäiriöstä johtuva lonkkanivelen ja maljan yhteensopimattomuus on bichon friséllä melko vähän diagnosoitu sairaus, sillä tyypillisesti vaikeammatkaan lonkkaniveldysplasianasteet eivät välttämättä invalidisoi kevyttä kääpiörotuista koiraa. Lonkkia on alettu viime vuosina tutkia rodussamme aiempaa aktiivisemmin, joten tulevaisuudessa varmaan saamme lisää tilastotietoa myös tämän sairauden ilmenemisestä bichon friséillä.

MVD:aan (mitraaliläppävuoto), sydämen vasemman eteiskammion läppän, eli mitraaliläppän sairaus. Mitraaliläppävuodossa osa vasemman kammion pumppaamasta verestä virtaa aortan sijasta takaisin vasempaan eteiseen aiheuttaen sinne lisääntyntä painetta. Kun laskimopaine nousee liian korkealle,

koiralle kehittyä kongestiivinen sydämen vajaatoiminta. Tällöin elimistö ei saa käyttöönsä riittävästi happea ja kudospesuus heikkenee. Tulevaisuudessa rotujärjetön tulee kiinnittää enemmän huomiota virallisten sydäntutkimusten tekemiseen ja tämän myötä saadaan lisää tilastotietoa tämän sairauden ilmenemisestä bichon friséillä.

Kivesvialla tarkoitetaan toisen tai molempien kiveksien laskeuttamattomuutta. Tyypillisesti kivesvika esiintyy suomalaisen terveystutkimuksen mukaan tällä rodulla toispuoleisena piilokiveksisyytenä, jolloin laskeutumaton kives sijaitsee normaalia lämpimämmässä, mikä saattaa edes auttaa kasvaimien muodostumista. Tästä syystä piilokives suositellaan poistettavaksi. Koiran normaaliin elämään lemmikkinä kivesvikaisuus ei leikkauksen jälkeen vaikuta mutta estää sekä näyttely- että jalostuskäytön.

Purentaviat eli rotumääritelmän mukaan bichon friséllä kuuluu olla leikkaava purenta ja leveät leuat. Kaikki poikkeamat tästä voidaan katsoa purentavirheiksi, joiden vaikutus koiran elämään riippuu vaikeusasteesta. Pääsääntöisesti rodun purenta virheet voidaan luokitella ylä- ja alapurentaan sekä kapeaan alaleukaan, jolloin etuhampaat eivät mahdu tasaiseen riviin. Lievät asteet eivät juurikaan vaikuta koiran normaaliin elämään perheenjäsenenä, joskin voivat estää näyttelyharrastuksen ja koirankäyttämisenjalostukseen. Periytymismekanismi on ilmeisesti monimutkainen.

Hammaspuutokset eivät vaikuta normaaliin elämään perhekoirana, mutta ne katsotaan usein merkiksi rodun rappeutumisesta. Hammaspuutoksen vaikutus näyttely- ja jalostuskäyttöön riippuu sen laajuudesta (montako hammasta) ja sijainnista (etu- ja kulmahammaspuutokset vakavampia). Hammaspuutokset ovat voimakkaasti periytyvä ominaisuus ja siten niiden jalostuksellista merkitystä ei voi vähätellä.

Silmävuoto ei itsessään ole sairaus vaan oire, joka kytkeytyy osin allergioihin (ruokintaperäinen silmävuoto). Muita syitä terveystutkimuksen mukaan ovat synnynnäisesti ahtaat kyynelkanavat, niiden tukkeutuminen, vilkkuluomen alla esiintyvät rakkulat, erilaiset bakteeriperäiset tulehdukset, sisäänpäin kääntyneet luomet sekä koiran puutteellinen hoito. Koiran puutteellinen hoito viitanee liian harvoin toistuvaan pesuun ja trimmaukseen, jolloin silmien lähellä kasvavat karvat pääsevät ärsyttämään niitä.

Allergiasairaudet ovat suomalaisen terveystutkimuksen mukaan rodulla kohtalaisen yleisiä. Bichoneilla allergiasairaudet näyttäisivät ilmenevän tyypillisesti iho-ongelmina ja rapsutteluna, silmien vuotami-

sena, toistuvina ja pitkittyvinä korvatulehduksina sekä suolisto-ongelmina. Tavallisin allergianaiheuttaja näyttäisi olevan jokin ruoka-aine. Immuunijärjestelmänhäiriöinä sekä allergia- että autoimmuunityyppiset sairaudet kertovat rodun geenipohjan kaventumisesta. Yksilötasolla allergisten sairauksien aiheuttamat haitat ovat huomattavia, sillä niiden diagnostiikka on usein hankalaa ja hoidoksi jää useimmiten allergian aiheuttajaksi epäillyn aineenvälttäminen. Koirille on olemassa nykyään myös siedätyshoitosarjoja, joiden teho on vaihteleva. Sekä ruokavalio- että siedätyshoito voivat muodostua omistajalle hyvinkin hintaviksi, mitä haittapuolta ei tule vähätellä.

Virtsakiviä pidetään usein elintäsairautena, jolloin koiranruokinnalla ja muulla hoidolla on olennainen merkitys sairauden torjunnassa, mutta ongelman syy löytyy kuitenkin geneettisestä alttiudesta. Esimerkiksi ruokinnalla on nähtävissä yhteys sairauden puhkeamiseen. Kääpiöroduilla on suurentunut alttius virtsakiviin, mikä selittynee virtsateiden pienellä läpimitalla.

Häntämutka voi tarkoittaa monenlaista nikamavikaa aina lievästä hännänpäässä sijaitsevasta lähes huomaamattomasta mutkasta vakavaan, koiraa itseään haittaavaan häntämutkaan. Perinteisesti koiran jalostuksessa on vastustettu häntämutkia ponnekkaasti, sillä häntä on suoraan selkärangan jatke ja on haluttu välttää mahdollisia selkärangan alueen nikamavikojen lisääntymisiä. Tutkimuksien mukaan on voitu myös osoittaa mutkahäntäisyyden liittyvän joskus, mutta ei aina, muihin luuston kehityksen häiriöihin. Mutkahäntäisyyden esiintymistä bichon friséillä ei ole erikseen kartoitettu.

Ensisijaisesti torjuttavia sairauksia ovat sellaiset, jotka aiheuttavat koiralle kipua tai haittaa. Edellä listatuista sairauksista tällaisia voivat olla kaikki, vakavuusasteen mukaan. Useimpia sairauksia pidetään koirilla joko useamman tai väistyvästi yhden geeniparin periyttäminä, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että ilmiänsuhtaan terveetkin vanhemmat voivat olla sairauden kantajia ja periyttää sitä jälkeläisilleen.

Uroskoiran yliseksuaalinen käyttäytyminen, joka ilmenee esimerkiksi sisätiloihin merkkailuna tai jatkuvana astumiskäyttäytymisenä, on hankalasti todettava asia. Sen, kuten muidenkin luonne kysymyksiä, arviointi on aina subjektiivista. On vaikea yksiselitteisesti osoittaa, mikä on yliseksuaalista käyttäytymistä ja vielä vaikeampi todentaa, mistä tämän tyyppinen käytösongelma johtuu. Eräs merkittävä tekijä on varmasti uroskoiran saama kotikasvatus, sillä dominoiva uros käyttäytyy herkemmin yliseksuaalisesti kokiessaan olevansa lauman arvoasteikossa huipulla. Kuitenkin näillä koirilla saattaa olla perimässään myös synnynnäinen alttius tämän tyyppiseen käyttäytymiseen, joka puhkeaa esiin olosuhteiden ollessa

sopivat. Voidaan todeta, että tämän rodun luonnetta ei ole tässä vaiheessa vielä kartoitettu riittävästi, että rotujärjestö voisi ottaa kantaa luonneongelmien esiintymiseen tai asettaa niitä koskevia jalostuskäytönrajoituksia.

Bichon Frisé ry toteutti vuonna 2022 terveys- ja luonnekyselyn, joka suunnattiin erikseen yksittäisten bichonien omistajille ja kasvattajille. Yksittäisten omistajien vastaukset yhdistyksen nettisivuilla ja lehdessä julkaistuun kyselyyn kattoivat noin 519 koirantiedot. Tulokset eivät ole tilastollisesti päteviä, mutta kuitenkin suuntaa antavia rodun tilanteesta Suomessa.

Bichon Frisé ry haluaa nostaa esiin edellä mainittujen terveysongelmien lisäksi erityisesti torjuttavina tai seurantaa vaativina sairauksina Legg-Perthesin taudin ja lonkkaniveldysplasian. Rodun piirissä on käyty keskustelua lonkkakuvauspakon lisäämisestä PEVISA-ohjelmaan, mutta toistaiseksi päätetty edetä hie-
man maltillisemmalla linjalla ja kannustaa rodun harrastajia kuvauttamaan etenkin jalostuskoiriensa lonkkia vapaaehtoisesti.

4.3.3. Yleisimmät kuolinsyyt

Taulukko 10. Yleisimmät kuolinsyyt (Jalostustietojärjestelmä 2022)

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	12 vuotta 2 kuukautta	13
Hermostollinen sairaus	5 vuotta 1 kuukautta	7
Iho- ja korvasairaudet	7 vuotta 5 kuukautta	6
Immunologinen sairaus	8 vuotta 3 kuukautta	13
Kadonnut	6 vuotta 3 kuukautta	2
Kasvainsairaudet, syöpä	11 vuotta 0 kuukautta	180
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 3 kuukautta	45
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 8 kuukautta	46
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	6 vuotta 3 kuukautta	5
Luusto- ja nivelsairaus	9 vuotta 8 kuukautta	27
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	10 vuotta 2 kuukautta	46
Muu sairaus, jota ei ole listalla	9 vuotta 9 kuukautta	84
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	1 vuotta 4 kuukautta	10
Petovahinko	9 vuotta 1 kuukautta	3
Selkäsairaus	10 vuotta 7 kuukautta	3
Silmäsairaus	11 vuotta 5 kuukautta	6
Sisäeritysrauhasten sairaus	11 vuotta 3 kuukautta	31
Sydänsairaus	11 vuotta 2 kuukautta	73
Synnytysvaikeus	5 vuotta 4 kuukautta	3
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 11 kuukautta	53
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	14 vuotta 0 kuukautta	326
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	11 vuotta 4 kuukautta	70
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 11 kuukautta	211
Kaikki yhteensä	11 vuotta 3 kuukautta	1263

Kaikki kuolinsyyt yhteensä antavat rodun oletusiäksi 11v3kk ja vanhuuden vuoksi lopetettujen/ menehtyneiden keski-ikäksi 14 vuotta. Yleisimmät kuolinsyyt ovat kasvainsairaudet (14,1 %), sydänsairaus (5,8 %), virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaudet (5,8 %), maksan ja ruoansulatuskanavan sairaudet (3,7%), sisäeritysteiden sairaudet (2,5%), joista yleisimpinä Cushingin tauti ja diabetes, sekä luusto- ja nivelsairaudet (2,1%). Immunologisista sairauksista (1 %) yleisin on hemolyyttinen anemia (AIHA/IMHA), jonka vuoksi menehtyneiden bichonien keski-ikä on sairauksien osalta alhaisin, 8v3kk.

4.3.4. Lisääntyminen

Bichon frisé urokset ovat hyviä astujia, kuten myös nartut hyviä synnyttäjiä ja emoja. Lisääntymiseen, synnytykseen sekä pentujen hoitoon liittyvät ongelmat ovat rodussa marginaalisia. Myöskään pentukuolleisuutta ei juuri esiinny. Joitakin epämuodostumia, muun muassa hydrakefalus, tiedetään ilmenneen, samaten joitain luuston ja sisäelinten kehityshäiriöitä, mutta rekisteröintimääriin nähden nekin ovat marginaalisia. Keskimääräinen pentuekoko oli 4,3 pentua vuonna 2022, mikä vastaa hyvin viimeisen kymmenen vuoden keskiarvoa rodun pentuekoosta.

4.3.5. Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Bichon frisé on anatomialtaan terve, hyvin normaalirakenteinen koira, joten rodulla ei ole erityispiirteitä, jotka altistaisivat rodun yksilöitä muita rotuja enemmän sairauksille eikä varsinkaan synnytysongelmille.

4.3.6. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Rodun suurimmat ongelmat tällä hetkellä terveyden suhteen ovat perinnöllinen harmaakaihi, erilaiset allergiat ja ihosairaudet sekä iäkkäämmillä koirilla erilaiset kasvainsairaudet sekä sydänsairaudet. Kasvainsairaudet sekä allergiat ovat teollistumisen myötä lisääntyneet myös ihmisillä, joten mahdollista yhteyttä elinympäristöön ja muihin ympäristötekijöihin ei voida missään tapauksessa poissulkea, mutta edellä mainituilla sairauksilla on taipumus periytyä.

Perinnöllistä harmaakaihia lukuun ottamatta selkeää perinnöllisyys kaavaa on vaikea löytää muista mainituista ongelmista. Tosin pois lukien seikan, että harmaakaihi on selkeästi perinnöllinen, ei periytymismallia ole voitu vielä rodulla todentaa.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1. Rotumääritelmä

Bichon frisén kuuluu rotumääritelmän mukaan olla tasapainoinen ja terverakenteinen kokonaisuus, jolloin koira kykenee liikkumaan vaivattomasti pitkin, maata tavoittavin askelin. Rodun ulkomuodollinen taso on Suomessa kansainvälisesti vertaillenkin hyvin korkea, minkä osoittavat esimerkiksi suomalaisten pentujen kysyntä ulkomaisille kasvattajille sekä suomalaisten koirien näyttelymenestys

ympärimaailmaa. Ulkomuodon jalostuksessa ei saa lähteä liioittelu linjalle, ettei altisteta rotua sairauksille tätä kautta. Pääpaino ulkomuodollisesti tavoiteltavissa ja vältettävissä asioissa tulee olla koiran kannalta kipua ja haittaa tuottavien ominaisuuksien välttämistä.

Rotumääritelmän mukaan bichon frisén koon yläraja on 30 senttimetriä. Tyyppi ja koko ovat Suomessa melko vakiintuneita, jolloin harvoin enää tavataan säkäkorkeuden ylärajan ylittäviä koiria. Luuston vahvuuteen tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota. Tarkoituksena on tavoitella keskivahvaa, ei raskasta eikä siroa luuston rakennetta.

Bichon frisén tulee olla korkeuttaan hieman pidempi, ei neliömäinen koira, jonka rungon syvyys on noin puolet koiran kokonaiskorkeudesta. Mittasuhteet ovat pääsääntöisesti parantuneet.

Ulkomuodon jalostuksessa tulee kuitenkin huomioida rodun oikea raajakorkeus, sillä nykyisin rodussa esiintyy selvästi liian korkearaajaisia yksilöitä. Samoin lanneosan pituuteen tulee kiinnittää huomiota siten, että vältettäviä ovat sekä liian pitkä lanneosa että liian lyhyt lanneosa, johon usein liittyy jyrkkä lantio.

Pigmentin voimakkuus tulee huomioida jalostuksessa. Jalostukseen käytettävillä nartuilla voidaan sallia kirsupigmentin lievä vaaleneminen juoksun yhteydessä, uroksella tulee olla hyvä kirsupigmentti ympäri vuoden. Viime vuosina on ollut merkillepantavaa kasvattajien taipumus unohtaa, kuinka tärkeää voimakas luomipigmentti on rodulle ja erityisesti roduntyypilliselle ilmeelle. Ilmiö on havaittavissa ympäri maailmaa rodun keskuudessa.

Rotumääritelmän mukaisesti kannetussa hännässä vain hännänkarvat koskettavat koiran selkää. Liian useilla yksilöillä häntä kokonaisuudessaan tai osittain koskettaa selkää, eivätkä ainoastaan hännänkarvat. Ulkomuototuomarit eivät juurikaan puutu näihin häntiin, vaan pikemminkin saattavat alentaa nuoren koiran palkintosijaa vielä asettumattoman hännän vuoksi. Tosiasiassa suurimmasta osasta juniori-ikäisinä häntänsä hieman avoimesti kantavista koirista tulee niitä, joilla vanhempana on juuri rodulle ideaali hännänkanto.

Purentojen osalta rodun tilanne on viime vuosina parantunut ja alapurentaa esiintyy vähemmän. Kuitenkin, kuten aiemminkin, leveää tasapurentaa on pidettävä parempana kuin leikkaavaa purentaa yhdistettynä aivan liian kapeaan alaleukaan. Myös etu- ja kulmahampaiden täyteen määrään sekä kulmahampaiden asentoon tulee kiinnittää huomiota.

Pään tyypin jalostukseen tulee edelleen kiinnittää huomiota. Bichon frisén kallo-osan kuuluu olla litteä. Rodussa esiintyy jonkun verran pyöreä kalloisuutta, jota tulee jalostuksellisesti pyrkiä välttämään. Etenkin yhdessä pyöreiden silmien ja liioitellun lyhyen kuonon kanssa tämä saa aikaan vaikutelman niin sanotusta kääpiömäisyydestä, mikä on rodulle virhe. Liian pyöreä kallo-osa saattaa altistaa rotua muun muassa aukileille ja vesipäisyydelle. Kallo-osan ei myöskään tule olla liian kapea, sillä tällöin ei voida saavuttaa rodun päänmittasuhteille tavoiteltavaa tasasivuista kolmiota silmien ulkonurkista kirsun kärkeen.

Rotumääritelmän mukaan bichon frisén kallon tulee olla kuonoa hieman pidempi. Liian pitkiä sekä liioitellun lyhyitä kuono-osia tulee välttää. Liian lyhyt kuono-osa altistaa rotua alapurentaisuudelle sekä saattaa altistaa hengitysteiden rakenteellisille ongelmille.

Jalostuksessa tulisi välttää liian vaaleita silmiä sekä liioitellun suurten silmien jalostamista. Liian suuret, niin sanotut mulkosilmät, ovat herkemmat vaurioitumaan kuin normaalin kokoiset silmät sekä altistavat koiraa krooniselle silmävuodolle. Liian suuret silmät saavat koiran näyttämään myös kääpiökoiramaiselta, mikä ei kuulu bichon frisén oikeaan ilmeeseen.

Näyttely kehissä näkee joskus voitokkaitakin yksilöitä, joilla voi olla liikkueessaan oikeanlainen maatavoitava takapotku, mutta etuosan rakenteellisten ongelmien vuoksi koiran etuliikkeet eivät yllä samaan tasoon. Esimerkiksi liian lyhyt olkavarsi, etuasentoiset lavat ja liian kapea eturinta voivat aiheuttaa epävakautta koiran etuliikkeisiin, mikä rasittaa koiran elimistöä etenkin yhdistyneenä hyvin muodostuneeseen takaosaan, jolloin koiran liikkeet ovat eri paria. Koirien etuosien rakenteellisiin puutteisiin tulisi kiinnittää jalostuksessa nykyistä enemmän huomiota ja pyrkiä entistä enemmän tasapainoisiin, yhdensuuntaisiin, maatavoittaviin liikkeisiin. Takaosat vaikuttavat olevan kannassa yleisesti melko hyviä, mutta patellaluksaation välttämiseksi on edelleen kiinnitettävä huomiota myöskin riittävästi kulmautuneisiin takaraajoihin, jotka eivät saa olla kiertyneet.

Bichon frisén turkin tulee olla paksu, pehmeä ja silkkimäinen. Liian paksujen, niin sanottujen showturkkien jalostamista tulee välttää, koska vaikka ne näyttelyolosuhteissa ovatkin näyttäviä, niiden hoitaminen saattaa olla hankalaa lemmikkikoiran omistajalle. Liian paksu, huopaantunut ja takkuinen turkki aiheuttaa koiralle monia erilaisia ongelmia, mahdollisesti jopa ihotulehduksia.

Rotumääritelmä kokonaisuudessaan on jalostuksen tavoiteohjelman liitteenä.

4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rotujärjestö on järjestänyt 2019–2022 vuosittain 2–4 jalostustarkastusta (pois lukien 2021 COVID). Yhteensä tarkastettiin jalostustarkistuksissa 11 koiraa. Rotujärjestö käyttää jalostustarkastuskaavakkeena Suomen Kennelliiton virallista ulkomuodon jalostustarkastuskaavaketta. Jalostustarkastetuilla koirilla ei viime vuosina ole ollut sellaisia virheitä, jotka olisivat automaattisesti johtaneet hylkäävään tulokseen. Suurin osa jalostukseen käytettävistä yksilöistä käytetään yleensä vähintään yksi tai kaksi kertaa näyttelyissä ennen jalostuskäyttöä. Rotujärjestön sitoumuskasvattajasopimuksen allekirjoittaneet kasvattajat ovat sitoutuneet käyttämään jalostukseen yksilöitä, joilla on vähintään kahdesta näyttelystä laatuarvosana erittäin hyvä tai hyväksytty jalostustarkastus.

Rodun yksilöitä käy näyttelyissä hyvin vaihteleva määrä. Vuosina 2019–2022 määrä vaihteli muutamasta aina useaan kymmeneen. Todennäköisesti näyttelyiden nousseet ilmoittautumishinnat vaikuttavat siihen, että ihmiset miettivät täsmällisemmin ja tarkemmin mihin näyttelyyn osallistuvat. Suurena syynä vähäiselle osallistumiselle on ollut myös COVID:n rajoituksista johtuvat näyttelyiden peruuntumiset ja matkustusrajoitukset.

Määrä ei ole paljon rekisteröinteihin nähden, mutta kuten jo edellä mainittiin, rodun vaativa näyttelykunnostus vähentää lemmikkiharrastajien näyttelykäyntejä. On kuitenkin huomioitava, että näyttelykäynnit jakautuvat useammille eri yksilöille, koska lähes kaikki rodun sitoumuskasvattajien jalostuskoirat on palkittu vähintään laatuarvosanalla erittäin hyvä. Kuitenkin suurin osa koirista, jotka ovat käyneet näyttelyissä useammin kuin kerran, on palkittu laatuarvosanalla erinomainen.

4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Koska rotu on puhtaasti seurakoira, ei ulkomuoto vaikuta rodun varsinaiseen käyttötarkoitukseen kuin mieltymysten osalta. Rotu on pieni seurakoira, joten näyttelyt ja jalostustarkastukset muokkaavat kokoa rotumääritelmän toivomaan suuntaan eli rotu pysyy pääsääntöisesti korkeintaan 30 senttimetrin säkäkorkeudessa. Näyttelyt ja tarkastukset karsivat myös niin sanotuiksi sylikoiriksi liian raskaita yksilöitä tehokkaasti jalostuskäytöstä suosien kuitenkin keskivahvoja pieniä koiria, joten liialliset ja liioitellun käpiömäiset ominaisuudet eivät pääse pesiytymään rotuun. Rodun tämänhetkinen rakenne vastaa erittäin hyvin käyttötarkoitustaan.

4.4.4. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Rodun keskeisemmät ulkomuoto-ongelmat näkyvät heikentyneenä pigmentoitumisena, erittäin tummaa kirsu-, luomi- ja ihopigmenttiä on läpi historian pidetty tunnusomaisena rodulle.

Rakenteellisesti pohjoisamerikkalaisten tuontikoirien mukanaan tuoma liioiteltu villakoiratyypinen rakenne näkyy jonkin verran tämän hetken kannassa; liiallinen raajakorkeus, kapeareisi ja niukemmat polvikulmaukset ovat tuoneet mukanaan jonkin verran patellaluksaatioita. Koirien liian lyhytselkä sekä turhan suuri raajakorkeus tuovat mukanaan rodulle ei-toivottua villakoiramaista keveyttä liikkeisiin. Bichon frisé on villakoiraa selkeästi rungoltaan pidempi ja raskastekoisempi, joten sen oikea liikunta poikkeaa selvästi villakoiran liikkeestä.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rotujärjestö on laatinut rodulle ensimmäisen jalostuksen tavoiteohjelman vuonna 2011. Edellinen jalostuksen tavoiteohjelman päivitys on vuosille 2019–2023. Tämä on uusi jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2024–2028.

5.1. Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Käytetyimpien jalostuskoirien (urokset/ nartut) tasoa voi tarkastella oheisista taulukoista viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Taulukoissa näkyvät jälkeläisten sairasprosentit näyttävät paljon pahemmilta kuin todellisuudessa ovatkaan. Esimerkiksi koiralla voi olla vain yksi silmätarkastettu jälkeläinen, jolla on yksi ylimääräinen distichiasis-karva silmässä, minkä vuoksi taulukko näyttää koiran jälkeläiset sataprosenttisesti silmäsairaiksi. Rotujärjestö on tiedustellut useilta eri silmäsairauseläinlääkäreiltä näiden suh- tautumista rodun distichiasis-karvoihin, ja heidän mukaansa ne ovat yleisesti ottaen varsin vähäisesti haittaa tuottavia.

Taulukko 11. Nartut.

	Narttu	Pennut				Polvet				Silmät				
		Synt. vuosi	Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	
1	ROSALIE	2014	5	34	0	25	4	1	12%	25%	3	0	9%	*
2	JODIE QUEENBORK	2013	5	31	0	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*
3	JATEK ONE LIKE A QUEEN	2013	5	29	0	4	1	0	3%	*	1	0	3%	*
4	RACHEL QUEENBORK	2014	4	25	0	22	3	1	12%	33%	3	0	12%	0%
5	CARLA	2016	5	25	3	0	1	1	4%	*	1	1	4%	*
6	RAHTI AINOKAINEN	2013	5	23	0	5	1	1	4%	*	1	0	4%	*
7	SNOWOLF'S THE SOUL OF THE WOLF	2016	4	23	5	25	3	0	13%	0%	3	1	13%	33%
8	LEEWARD'S DRESSED LIKE A DAYDREAM	2017	4	23	9	0	1	0	4%	*	1	0	4%	*
9	BRIGOREE RUBY ROSE	2010	5	21	0	35	4	0	19%	0%	4	2	19%	50%
10	PALOMA BLANCO MISS ELEONOORA	2014	5	21	0	0	3	2	14%	67%	2	2	10%	100%
11	PUFFTAIL FELICIANO HOPE	2015	4	21	0	10	3	0	14%	0%	3	2	14%	67%
12	CRYSTAL WHITE'S LOLA	2015	5	21	2	6	1	0	5%	*	1	1	5%	*
13	TWINS' WHITEDREAM BELIEVE IN MIRACLE	2017	4	21	5	0	2	0	10%	0%	2	0	10%	0%
14	SISSI QUEENBORK	2014	5	20	0	2	2	0	10%	0%	1	1	5%	*
15	MILANA'S ANGELINAJOLIE	2014	4	20	0	5	1	0	5%	*	1	0	5%	*
16	MINUSCULE'S RAINBOW DASH	2016	4	20	4	2	3	0	15%	0%	2	1	10%	50%
17	DIAMELLA HAKUNA MATA-TA	2014	4	19	0	16	5	1	26%	20%	5	0	26%	0%
18	LEEWARD'S WINTER'S HEART	2014	5	19	0	2	2	2	11%	100%	2	0	11%	0%
19	KESAR'S JUST THE CUTEST	2015	5	19	0	0	1	1	5%	*	1	1	5%	*
20	REGINA BICHON YOU ARE MY SUNSHINE	2014	4	18	5	4	2	1	11%	50%	2	0	11%	0%
21	SHADE ALYSSIA HASCIKOVA	2017	3	18	0	4	2	0	11%	0%	2	0	11%	0%
22	TOSKA	2018	3	17	5	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*
23	PUMPULITASSUN MARTTA	2013	4	16	0	4	3	2	19%	67%	1	0	6%	*
24	LEEWARD'S VAGABOND'S BRIDE	2013	4	16	0	11	3	0	19%	0%	3	0	19%	0%
25	TUFFCOOKIE'S SUNSHINE IN MY HEART	2016	4	16	0	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*

Taulukko 12. Urokset.

	Uros	Synt. vuosi	Pennut				Polvet				Silmät			
			Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
1	LEEWARD'S CHAR-MING DISARMING'N DANGEROUS	2017	21	84	4	19	8	1	10%	12%	8	3	10%	38%
2	CALVIN KLEIN MARLEN BOHEMIA	2014	17	78	0	57	10	4	13%	40%	7	2	9%	*
3	CHIMMI QUEEN-BORK	2013	17	78	0	146	12	2	15%	17%	14	6	18%	43%
4	DORIANN'S AS GOOD AS IT GETS	2016	17	70	6	97	17	4	24%	24%	14	7	20%	50%
5	ASHMAIR HERE COME'S SUNSHINE	2012	17	69	0	197	21	2	30%	10%	22	1	32%	5%
6	SUGERIN ROYAL MAJESTY	2013	19	67	9	43	13	2	19%	15%	13	2	19%	15%
7	SUZUIDA'S DAVES IVORIES	2015	14	65	6	29	6	2	9%	*	6	3	9%	*
8	MIKKO	2015	14	58	3	0	4	3	7%	*	3	3	5%	*
9	WYOMAERS WHO NEEDS BRAKES	2015	14	58	7	41	10	3	17%	30%	14	7	24%	50%
10	MONJOIE MAKE MY DAY	2012	13	49	0	40	4	0	8%	*	6	3	12%	50%
11	MON TOUT MAGIC CHARM	2015	12	48	0	59	13	1	27%	8%	13	0	27%	0%
12	LEEWARD'S HASHTAG BEAR	2015	10	47	0	20	6	2	13%	33%	6	2	13%	33%
13	LEEWARD'S COOKIE BEAR	2012	11	46	0	25	4	0	9%	*	4	0	9%	*
14	POBE-S JUMP TO CONCLUSION	2011	10	44	0	27	3	1	7%	*	3	0	7%	*
15	ELVIS	2016	8	43	0	33	6	0	14%	0%	6	0	14%	0%
16	WYOMAERS WHO LET THE DOG OUT	2013	11	41	0	103	11	5	27%	45%	11	3	27%	27%
17	JITTERBOP CUT AND RUN	2013	10	39	0	36	9	0	23%	0%	10	5	26%	50%
18	KEYMAKER'S CANT GET YOUR EYES OFF ME	2016	9	39	11	45	2	0	5%	*	3	1	8%	*
19	WHITE PIXY'S CHIPPER KISSER	2016	9	35	4	0	2	1	6%	*	1	0	3%	*
20	AME JUMELLE QUEBEC	2019	9	34	9	0	2	0	6%	*	2	0	6%	*
21	WYOMAERS IN YOUR FACE	2016	8	34	0	16	6	2	18%	33%	6	0	18%	0%
22	CHARMANDELAN CLOSE YR EYES AND COUNT TO TEN	2017	7	33	0	34	6	1	18%	17%	6	1	18%	17%
23	RAHTI TULINEN SYDÄN	2019	7	32	18	0	1	0	3%	*	1	0	3%	*
24	YALUKY'S DO YOU KNOW WHO I AM	2013	7	31	0	14	6	1	19%	17%	6	2	19%	33%
25	WYOMAERS CARE FOR SOME BUBBLY	2019	6	30	10	0	0	0	0%	*	0	0	0 %	*

5.2. Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman vuosille 2019–2023 tavoitteiden toteutumisen vertailu:

Tavoite	Rotujärjestön toimenpide	Tulos
Populaatio - geenipoolin säilyttäminen tai laajentaminen - tehollisen populaatiokoon kasvattaminen - sukusiitosprosentti ei kasva	- PEVISA - suositus maksimijälkeläismääräksi (100) - kasvattajasitoumus - sukusiitosprosentin seuraminen jalostietojärjestelmästä	- tehollinen populaatiokoko on laskenut - jälkeläismäärärajoitusta ei ole ylitetty - 2019-11.5.2023 on rekisteröity yhteensä 44 tuontikoira, joista pentuesisaruksia on 5
Luonne ja käyttäytyminen - seurakoiralle soveltuvan luonteen säilyttäminen - arkuus tai muut luonneongelmat eivät lisäänty	- luonteeseen paneudutaan enemmän - harkinnassa järjestää MH-luonnekuvaus yksin tai yhdessä toisen rotujärjestön kanssa	- kaksi koira on osallistunut luonnetestiin - MH-luonnekuvausta ei ole järjestetty
Terveys - jalostukseen käytetyt täyttävät PEVISA-vaatimukset - pyritään saamaan tietoa terveydentilasta	- PEVISA; polvi- ja silmätkastus - suositellaan lonkkakuvausta jalostusyksilöille - terveystarkastuksen uusiminen - sairaustietojen seuraminen jalostustietojärjestelmästä - kasvattajasitoumus - sairausdiagnoosien julkaiseminen (omistajan suostumuksella)	- PEVISA-ohjelmaa on noudatettu - lonkkalausuntoja on annettu edeltävän 5 vuoden aikana 24 kpl: HDA 29 %, HDB 38 %, HDC 25x%, HDD 4% ja HDE 4% - terveystarkastus uusittiin 2022-2023 vaihteessa - kaikki kasvattajat eivät ole sitoutuneet noudattamaan kasvattajasitoumusta - sairausdiagnooseja ei ole toimitettu rotujärjestölle
Ulkomuoto - ulkomuoto säilyy yhtenäisenä - säilyttää terve ja rotumääritelmän mukainen rakenne - koirat edustavat vähintään keskitasoa: EH tai hyväksytty jalostustarkastus	- ulkomuototuomareiden koulutus - jalostus- ja jälkeläistarkastukset, pääsääntöisesti näyttelyiden kautta - tiedonjako internet-sivuilla	- uusia ulkomuototuomareita on koulutettu - tavoitteet ulkomuodon osalta on saavutettu

PEVISA-ohjelmaan sisällytettyjen pakollisten silmä- ja polvitarkastuksien osalta edellisen jalostuksenta-voiteohjelman aikana vuosina 2019–2023 on silmistään tutkittuja koiria 830, ja niistä 28 koiralla on ollut jalostuksen ulkopuolelle sulkevia sairauksia, harmaakaihin eri muotoja. Patellaluksaation osalta tarkastettuja koiria on ollut tällä ajanjaksolla 521 koiraa, joista 16 koiralla on ollut jalostuksen ulkopuolelle sulkevia II-asteen luksaatioita. Näiden tuloksien perusteella silmien ja polvien osalta PEVISA-ohjelman raja-arvot ovat riittävät. Sen sijaan tulisi miettiä PEVISA-ohjelmassa tällä hetkellä olevaa jälkeläisten määrän koiran eliniän aikana 100 kappaletta laskemista seuraava ohjelmaa laadittaessa. Tällä toimenpiteellä saataisiin tehollista populaatiokokoa kasvatettua ja isät/emät -suhdelukua nostettua.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1. Jalostuksen tavoitteet

Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus puhtaasti seurakoirana tuskin tulee muuttumaan tulevaisuudessa-kaan. Tämä asettaa ennen kaikkea rodun terveydentilaan ja luonteisiin liittyvät jalostukselliset vaatimukset etusijalle. Jalostustoimikunta asettaa yleisten normien ja suositusten mukaiset ohjeet sekä rotukohtaiset suositukset. Näin pyritään edes auttamaan pitkäjänteistä jalostusta rodussa ja jalostustoimikunnan ja kasvattajien välistä yhteistyötä. Rotujärjestön rooli kasvattajien motivoijana ja tiedon jakajana tässä suhteessa tulee olemaan entistä merkittävämpi.

Rotujärjestön tavoitteina seuraaville viidelle vuodelle ovat seuraavat kohdat:

Populaatio: Rodun jalostuksen ensisijaisena tavoitteena on rodun geenipoolin säilyttäminen tai jos mahdollista sen laajentaminen. Rodun tehollisen populaation kasvattaminen hidastaa sukusiitoksen kasvunopeutta ja on siksi tärkeä tavoite. Lopullisena tavoitteena on bichon frisé -kannan säilyttäminen Suomessa kohtalaisen runsaslukuisena, ulkomuodoltaan, luonteeltaan ja terveydeltään korkeatasoisena ja geenipohjaltaan laajana.

Terveys: Tavoitteena terveyden suhteen on, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat polvi- ja silmä-tarkastetaan ennen astutusta niin kuin jo rodun PEVISA-ohjelma tällä hetkellä vaatii. Silmätarkastuslausunto ei astutushetkellä saa olla vanhempi kuin 12 kuukautta. Myös lonkkakuvauksia suositellaan tehtävän yhä useammille jalostusyksilöille. Näin pyritään saamaan tutkittua tietoa rodun terveydentilasta. Rodun terveydentilan jatkuva kartoittaminen ja terveystietojen hyödyntäminen mahdollisimman laajasti

on eräs rotujärjestön tärkeä tavoite; silmien- ja polvien osalta tuloksia on helppo seurata KoiraNet-ohjelman avulla.

Luonne: Tavoitteena on se, että bichon frisé säilyttää seurakoiralle soveltuvan luonteensa, eivätkä arkuus tai muut luonneongelmat rodussa lisäänty.

Ulkomuoto: Tavoitteena on säilyttää ulkomuoto yhtenäisenä karsimalla täysin vääriä tyyppisiä jalostuksesta, rakenne säilymään terveenä ja rotumääritelmän mukaisena sekä säilyttää rodun erityispiirteet. Tavoitteena on, että jalostukseen käytettävät yksilöt edustavat ulkomuodoltaan vähintään rodun keskitasoa, mikä käytännössä tarkoittaa vähintään näyttelyistä saatua laatuarvosanaa EH tai hyväksyttyä jalostustarkastusta. Ulkomuodon yhtenäistyminen ei kuitenkaan saa vaarantaa terveyttä ja luonnetta, joi-
ta on pidettävä ulkomuotoa tärkeämpinä jalostustavoitteina.

Rotujärjestö: Tavoitteena on, että rotujärjestön jäsenmäärä kasvaa tasaisesti. Rotujärjestö tarjoaa kasvattajille, bichon frisén omistajille ja hankintaa suunnitteleville henkilöille hyödyllistä tietoa ja tapahtumia sekä edistää rodun tunnettavuutta ja arvostusta. Rotujärjestö kouluttaa uusia päteviä ulkomuototuomareita arvostelemaan rotuamme. Tavoitteena on, että kaikki rotujärjestön jäsenenä olevat kasvattajat allekirjoittaisivat rotujärjestön sitoumuskasvattajasopimuksen.

6.2. Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Jalostusyksilöiden on täytettävä seuraavat PEVISA-vaatimukset ja Kennelliiton rekisteröinti vaatimukset, jotta pentue voidaan rekisteröidä:

PEVISA:

Pentujen vanhemmista tulee olla astutushetkellä voimassa oleva silmätarkastus lausuntoja ennen astutusta annettu polvitutkimuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei saa olla 12 kuukautta vanhempi. Koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä, jos sillä on todettu KAT (katarakta), PRA tai tRD. Diagnoosi muu vähämerkityksellinen kaihi ei sulje koiraa jalostuksesta, mutta tällainen koira on paritettava kaihin osalta terveen kanssa. Jos koiralla on todettu mRD, on se paritettava RD:n suhteen terveen koiran kanssa.

Rekisteröinnin raja-arvona patellaluksaation aste I. Koiran tulee olla astutushetkellä vähintään 18 kuukauden ikäinen. Uroksen Suomessa rekisteröitävä jälkeläismäärä voi olla korkeintaan 100 pentua Viimeinen rajan ylittävä pentue rekisteröidään kokonaisuudessaan.

Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus: Ei vaadita silmä- ja polvilausuntoa (uros 2 pentuetta).

Rotujärjestön velvollisuutena on tiedottaa jäsenistölleen hyväksytystä JTO:sta ja PEVISA-ohjelmasta mahdollisimman tehokkaasti, nopeasti ja kattavasti hyväksymisen jälkeen. Hyväksytty JTO ja PEVISA on julkaistava rotujärjestön tai -yhdistyksen jäsenille.

Rotujärjestön lisävaatimukset ja suositukset jalostusyksilöille:

Ei suositella käytettäväksi koiraa jalostukseen, jos:

Geenipohjan laajuuden turvaamiseksi suositellaan, että samoja siitosyhdistelmiä ei uusittaisi sekä pyydetään kasvattajia kiinnittämään huomiota siihen, että jalostusurosten määrä suhteessa narttuihin olisi mahdollisimman suuri. Olisi toivottavaa, että kasvattajat pyrkisivät välttämään samojen näyttelyvoittajien käyttämistä jalostukseen huomattavan suuressa määrin ja esimerkiksi sen sijaan harkitsisivat näiden koirien vähemmän tunnettujen sisarusten jalostuskäyttöä. Muita geenipohjan leventämiseen tähtäviä keinoja ovat vierassukuisten tuontikoirien hankkiminen tai lainaaminen jalostuskäyttöä varten ulkomailta sekä narttujen astuttaminen ulkomaisilla uroksilla tai tuontispermalla.

Kasvattajan pyytäessä urossuosituksia nartulle olisi hänellä hyvä olla oma urosehdotus. Urosta voidaan suositella jalostukseen, mikäli se on jalostustarkastettu ja siinä hyväksytty jalostukseen käytettäväksi tai se on saanut näyttelyissä vähintään kahdesti laatuarvostelupalkinnon erittäin hyvä sekä täyttää yhdistyksen siitosyksilöille asettamat terveysvaatimukset. Rotuyhdistys aloittaa jalostukseen käytössä olevien urosten listaamisen.

Ensimmäistä kertaa narttua penikoitettaessa tulee sen olla synnytys hetkellä alle viisivuotias.

Yhden uroksen jälkeläismäärä saa kalenterivuodessa olla korkeintaan 25 Suomessa rekisteröityä pentua kuitenkin siten, että viimeinen rajan ylittävä pentue hyväksytään kokonaisuudessaan, ellei raja ole täytynyt ennen astutusta. (Esimerkiksi, jos koiralla on jo 24 jälkeläistä, on sallittua käyttää sitä jalostukseen kyseisenä vuonna vielä kerran ja koko syntyvä pentue hyväksytään pentujen lukumäärästä riippumatta.)

Jalostusyksilöiden tulee olla terveitä ja hyvä luonteisia: ei arkoja, aggressiivisia, yliseksuaalisia, vaan tyyppillisen iloisen ja avoimen bichonin luonteen omaavia yksilöitä. Erityisesti jalostuskoirien valinnassa vältettäviä sairauksia tai ominaisuuksia ovat sellaiset, joiden voidaan katsoa aiheuttavan koiralle kipua tai haittaa tai vaikuttavan rodun elinvoimaisuutta vähentävästi.

Jalostukseen käytettävän yhdistelmän yhteenlaskettu polvitulos ei saa ylittää yhtä. Jos toisella osapuolella on tois- tai molemminpuolinen I-asteen patellaluksaatio, tulee toisen osapuolen olla täysin tervepolvinen.

Jos jalostukseen käytettävän koiran toisella vanhemmalla on todettu harmaa kaihi, voi koiraa käyttää jalostukseen vain seuraavin ehdoin:

- Koiran toisen vanhemman tulee olla kaihivapaa.
- Koiran tulee ensimmäisellä kerralla jalostukseen käytettäessä olla astutus hetkellä vähintään 3 vuoden ikäinen. Kaihisairaana koiran jälkeläistä saa käyttää jalostukseen yhden kerran kalenterivuodessa.
- Koira tulee olla virallisesti todettu silmistään terveeksi joka kerta korkeintaan 6 kk ennen astutusta.
- Kahta kaihisairaana vanhemman jälkeläistä ei saa yhdistää keskenään.

Jalostukseen käytettävillä koirilla on oltava näyttelyistä vähintään laatuarvostelu erittäin hyvä kaksi kertaa tai molemmilla jalostustarkastus. Sitoumuskasvattajat voivat poiketa jalostuskoiran näyttelytulosvelvoitteesta kerran kalenterivuodessa tai noudattaa viiden ERIn sääntöä. Mikäli kasvattajalla on viidessä viimeisessä näyttelyikäisessä pentueessa vähintään viisi näyttelyssä laatuarvosanalla erinomainen palkittua koiraa, voi hän halutessaan poiketa jalostusyksilön näyttelytulosvelvoitteesta. Viiden yksilön tuloksien on oltava hankittuna jo astutushetkellä.

6.3. Rotujärjestötoimenpiteet

Rotujärjestö jatkaa PEVISA-ohjelmaa silmien ja polvien sekä uroksen elinikäisen sadan jälkeläisen rajoituksen osalta sekä pitää edelleen rotukohtaisen erityisehdon jalostusikärajan 18 kuukaudessa. Rotujärjestö uusii omistajille suunnatun terveystarkastuksen sekä mahdollisuuksien mukaan paneutuu lisää rodun luonteeseen ja monimuotoisuuteen. Rotujärjestö harkitsee MH-luonnekuvauksen järjestämistä joko yksin tai mahdollisuuksien mukaan toisen rotujärjestön kanssa.

Rotujärjestö tiedottaa sekä lehdessään että internet-sivuillaan mahdollisuuksien mukaan eri yksilöiden perinnöllisistä sairauksista. Kasvattajat keskustelevat nykyisin avoimemmin rodun terveydentilasta. Rotujärjestö jatkaa säännöllisesti terveystarkastusten toteuttamista. Jalostustoimikunta järjestää jatkossakin

ulkomuototuomareiden koulutusta ja jalostustarkastuksia tiedottaen niistä internetsivuillaan. Rotujärjestö myös jakaa tietoa jalostustavoitteista sekä jalostussuosituksista.

6.4. Uhat ja mahdollisuudet

Populaatio:

Vahvuudet:

- käyttämätöntä materiaalia reservissä
- rodun kotimaisen populaation tilanteen tiedostaminen

Mahdollisuudet:

- materiaalin lisähankinta melko helppoa, rotua löytyy laajalti maailmasta
- sperman hankinta ulkomailta on entistä helpompaa
- tupla- astutusmahdollisuus jalostuspohjan laajentamiseksi

Heikkoudet:

- rodun suomalaisen kannan polveutuminen pitkälti samoista koirista
- samojen näyttelyvoittajien käyttäminen jatkuvasti jalostukseen

Uhat:

- geenipohja supistuu
- rodun kanta jakautuu vahvasti kahtia
- rodun eri verilinjat sekoittuvat maailman laajuisesti, jolloin vierassukuisia koiria on mahdotonta löytää jalostukseen

Luonne:

Vahvuudet:

- pääosin kasvattajat ja omistajat koiriensa luonteisiin
- rotujärjestön panostaminen luonteiden tarkempaan seurantaan tulevaisuudessa

Mahdollisuudet:

- rodun soveltuvuus luonteensa puolesta harrastuskoiraksi agilityyn ja muihin perinteisten lajien rinnalle nouseviin uusiin lajeihin (esim. koiratanssi)

Heikkoudet:

- näyttelyssä käymättömien koirien käyttäminen jalostukseen johtuen siitä, että kasvattajat eivät tiedosta näiden koirien olemassaoloa

Uhat:

- luonteen huononeminen rotujärjestön ulkopuolelle jättäytyneiden kasvattajien toiminnan seurauksena
- arkojen tai yliseksuaalisten koirien käyttäminen jalostukseen
- joidenkin kasvattajien keskittyminen vain ulkomuodon jalostamiseen

Terveys**Vahvuudet:**

- kääpiöroduksi kokonaisuudessaan terve rotu, jonka keskimääräinen elinikä on noin 13 vuotta
- rotujärjestön panostaminen terveyskyselyihin ja -tutkimuksiin
- kasvattajien kannustaminen avoimeen tiedonkulkuun

Mahdollisuudet:

- PEVISA
- geenitestaukset eri sairauksien varalta
- Kasvattajien välinen avoimuus ja yhteistyö

Heikkoudet:

- tiedon puutteen takia saatetaan sairaita tai sairautta periyttäviä koiria käyttää jalostukseen
- joidenkin kasvattajien keskittyminen vain ulkomuodon jalostamiseen

Uhat:

- hallitsematon, jopa kokonaisten pentueiden tuonti alueilta, mistä ei ole saatavilla mitään terveystietoja koirien tai niiden sukulaisten osalta
- kannan hallitsematon kasvu
- Bichon Frisé ry:n ulkopuolisten kasvattajien toiminta voi vaikuttaa rodun terveyttä heikentävästi

Rakenne:**Vahvuudet:**

- hyvä rakenteiset ovat todella korkeatasoisia ja niitä on eri kasvattajilta

- kasvattajien korkea motivaatio kilpailla näyttelyissä
- jalostuskoiriensa kanssa tuo kyseiset yksilöt muidenkin nähtäville ja arvioitavaksi

Mahdollisuudet:

- kotimaisen tuomarikunnan ajan tasalla pitäminen auttaa ulkomuodollisesti korkean tason säilyttämisessä
- kasvattajien keskimäärin hyvä kyky arvioida jalostuskoirien ulkomuotoa

Heikkoudet:

- rakenteeltaan heikkoja yksilöitä esiintyy ja näitä jopa palkitaan korkeasti sellaisten tuomareiden toimesta, jotka tulevat alueilta, jossa rotua on vähän tai ei ollenkaan

Uhat:

- muutos huonompaan voi tapahtua nopeasti; muotivirtaukset aina vaarallisia
- ulkomuodon muuttuminen liioiteltuun suuntaan, jolloin terveys vaarantuu

Rodunmarkkinapotentiaali:

Vahvuudet:

- luonne, koko, maine mukavana seurakoirana

Mahdollisuudet:

- rodun soveltuvuus pieniin asuntoihin ja kaupunkiolosuhteisiin

Heikkoudet:

- työläs turkinhoito, johon kaikki kasvattajat eivät anna opastusta.
- kasvattajilla helposti suuntausta pentujen myyntihinnan nostamiseen kysynnän ollessa suurta

Uhat:

- samantyyppisten pienten valkoisten koirien tuonti Itä-Euroopasta, risteytyspentujen markkinointi myös Suomessa
- turkinhoito liian vaativaa omistajille
- pentujen hinta nousee niin korkeaksi, että kysyntä suuntautuu paperittomiin ja muun rotuisiin koiriin.

Yhteenvetopääkohdista:

Vahvuudet:

- rotujärjestön halukkuus panostaa sekä rodun geenipohjan laajentamiseen, luonteen että rodun terveydentilan entistä tarkempaan kartoittamiseen ja yhä avoimempaan tiedonkulkuun näistä asioista

Mahdollisuudet:

- Kennelliiton PEVISA-ohjelman parempi hyödyntäminen tämän rodun kohdalla

Heikkoudet:

- joidenkin kasvattajien haluttomuus osallistua terveys- ja luonnekartoituksiin ja avoimen tiedonkulun vastustaminen

Uhat:

- rodun kannan jakautuminen kahtia siten, että toinen linja edustaa täysin tai lähes vailla terveystutkimuksia olevia tai jopa paperittomia koiria

6.4.1. Varautuminen ongelmiin

Riski: Pentujen kysynnän romahtaminen

Syy: Turkinhoidon työläys, pentujen korkea hintataso

Miten vältetään: Varottava markkinoiden yli kuumenemista. Kaikkien koirien ei tarvitse olla jalostusyksilöitä. Jaetaan tietoa rodun oikeasta hoitamisesta mahdollisimman laajalti. Pyritään motivoimaan kasvattajia pitämään pentujen hinnat kohtuullisina.

Toteutuessaan merkitsee: Jalostus vaikeutuu pentujen kysynnän romahtaessa. Kasvattajat joutuvat alentamaan pentujen hintoja. Pentueiden määrä pienenee.

Riski: Jokin vakava perinnöllinen sairaus puhkeaa vahvasti esiin rodussa.

Syy: Geenipohjan kapeneminen liaksi johtuen samojen yksilöiden liiallisesta jalostuskäytöstä. Ei tutkitut tuonnit.

Varautuminen: Rotujärjestö jakaa riittävästi oikeaa tietoa rodun jalostuksesta. Siitosyksilöiden terveystutkimukset. Kasvattajia kannustetaan edelleen avoimeen tiedonkulkuun.

Miten vältetään: Suositaan ulkosiitosta, vältetään samojen siitosyhdistelmien toistamista ja samojen koirien liiallista käyttämistä jalostukseen.

Toteutuessaan merkitsee: Koko rodun kanta saattaa huomaamatta olla jonkun perinnöllisen sairauden-

kantajia. Jalostus vaikeutuu tai jopa loppuu kokonaan.

Riski: Rodun kanta Suomessa eriytyy kahtia siten, että toinen linja edustaa terveyden, ulkomuodon ja luonteen osalta täysin tutkimattomia jalostusyksilöitä.

Syy: Pentujen kysyntä on niin kovaa, että kaikki pennut menevät kaupaksi. Rotujärjestön ulkopuolelle jättäytyneiden pentutehtailijoiden ja tuontikoiratrokareiden toiminta.

Varautuminen: Rotujärjestö jakaa riittävästi oikeaa tietoa pennun hankintaa suunnitteleville ihmisille.

Miten vältetään: PEVISA-ohjelman avulla voidaan velvoittaa kaikki pentueita rekisteröivät jalostuskoirien tiettyihin terveystutkimuksiin.

Riski: Rodun maine terveenä ja pitkäikäisenä rotuna kärsii. Pentujen kysyntä vähenee.

Syy: Jalostukseen käyttämättömiä koiria tarkastetaan harvoin virallisesti.

Varautuminen: Rotujärjestö motivoi ns. kotikoirienomistajia koiriensa viralliseen terveystarkastamiseen ja jalostustoimikunta tiedottaa kasvattajille kaikista muutoksista rodun terveystilanteessa.

Miten vältetään: Kasvattajat pentua myydessään kertovat pennunostajille virallisten terveystarkastusten merkityksestä rodun kokonaisvaltaiseen terveyteen ja motivoivat pennunostajia näihin tarkastuksiin.

6.5. Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2024	- jatketaan tiedonkeräämistä terveyslomakkeen avulla - laaditaan ulkomuodon ja käyttäytymisen jalostustarkastuksen profiilit, sekä MH-luonnekuvauksen ihanneprofiili ja hyväksytetään ne Kennelliitossa - tiedotetaan rodulla esiintyvistä sairauksista ja niiden vaikutuksesta jalostuskäyttöön - syys- ja jalostuspäivät
2025	- jatketaan tiedonkeräämistä terveyslomakkeen avulla - tiedotetaan luonteen vaikutuksesta (rotujärjestön lehdessä artikkeleita, TEAMS-luento) - syys- ja jalostuspäivät
2026	- jalostustarkastuksen järjestäminen (ulkomuodon ja käyttäytymisen osalta) - jatketaan terveystietojen keräämistä lomakkeen avulla - syys- ja jalostuspäivät
2027	- laaditaan ja toteutetaan uudistettu luonne- ja käyttäytymiskysely - laaditaan ja toteutetaan uudistettu terveys- ja lisääntymiskäyttäytymiskysely - järjestetään tarvittaessa jalostustarkastuksia - pyritään järjestämään MH-luonnekuvaus - syys- ja jalostuspäivät - valmistellaan ennakkotarkastukseen Uusi jalostuksen tavoiteohjelma 2029–2033
2028	- esitetään hyväksyttäväksi Uusi Jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2029–2033 - esitetään ja päätetään yleiskokouksessa uusi PEVISA-ohjelma vuosille 2029–2033

LÄHTEET

www.kennelliitto.fi/jalostusjakasvatus/artikkelit
www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/sukusiitos
www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/tehollinen_populaatiokoko
www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/Silm.sairauksista.htmwww.bichon.org
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/sukusiitos
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/tehollinen-populaatiokoko
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/mika-blup-indeksi
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi
www.kennelliitto.fi/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/yleisimmat-silmasairaudet
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/mita-virallinen-silmataarkastus-tutkii
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/polvilumpion-sijoiltaanmeno-patellaluksaatio
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/polven-ristisidevaurio
www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-terveys/perinnolliset-sairaudet-ja-koiran-hyvinvointi/koiran-atopia
www.norsk-bichon-frise.com/
www.dkk.dk/race/bichon-frise
www.bichonfrise.se
www.bichon.org
www.bichonfriseclubofgb.com/index.html
www.thekennelclub.org.uk/
www.nkk.no

LIITTEET

Liite 1. Rotumääritelmä

Liite 2. Terveyskysely

Liite 3. Ulkomuodon jalostustarkastuskaavake

Rotumääritelmä

LIITE 1.

BICHON FRISÉ

(BICHON À POIL FRISÉ)

Alkuperämaa: Ranska ja Belgia

Ryhmä: 9

FCI:n numero: 215

Hyväksytty: FCI 2.9.2016

Kennelliitto 21.3.2017

KÄYTTÖTARKOITUS

Seurakoira

FCI:N LUOKITUS

Ryhmä 9 seura- ja kääpiökoirat

Alaryhmä 1 bichonit ja sukulaisrodut

Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS

Bichon frisé tuotiin Ranskaan Italiasta renessanssin aikana. Koska se muistutti hyvin pientä barbetia, sitä alettiin kutsua nimellä ”barbichon”, joka sittemmin lyheni muotoon ”bichon”. 1600- ja 1700-luvuilla monet kuuluisat taidemaalarit kuvasivat näitä pieniä koiria, jotka pitivät seuraa kuninkaille, aatelisille ja muille arvohenkilöille. Rotu palasi taas muotiin Napoleon III:n aikana, jolloin se tunnettiin nimellä ”Ténériffe”, ja sen suosio lisääntyi sekä Belgiassa että Ranskassa. Rotu katosi lähes kokonaan maailmansotien jälkeen, mutta

muutamien ranskalaisten ja belgialaisten kasvattajien omistautumisen ansiosta sen populaatio onnistuttiin luomaan uudelleen. Ensimmäinen rodun edustaja rekisteröitiin Belgiassa; se oli Pitou, syntynyt 23.3.1924 ja se merkittiin Belgian koirarekisteriin (LOSH) vuonna 1932. Ranskan koirarekisteriin (LOF) merkittiin ensimmäisenä narttu Ida 18.10.1934. Rodun nykyinen ranskankielinen nimi on vuodelta 1978 ja rotu on tunnustettu ranskalais-belgialaiseksi.

YLEISVAIKUTELMA

Iloinen pieni koira, jolla on eloiset liikkeet ja valkoinen, hyvin avoin karva, joka muodostaa korkkiruuvikiharoita. Pää on ylväästi pystyssä, silmät tummat, eloiset ja ilmeikkäät. Häntä kaartuu viehkeästi selän ylle.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA

Korkeuttaan pitempi, rungon pituus (mitattuna olkanivelestä istuinluun kärkeen) on säkäkorkeutta suurempi. Runko on suorakaiteen muotoinen. Kallon pituuden suhde kuonon pituuteen on 3:2. Rintakehä ulottuu kyynärpäihin ja sen syvyys on puolet säkäkorkeudesta.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE

Todellinen seurakoira, jonka voi vaikeuksitta ottaa mukaan, minne tahansa. Ei hermostunut eikä hauku

herkästi. Se on hyvin sosiaalinen sekä ihmisiä että muita koiria kohtaan, myös vieraita kohtaan. Hyvin sopeutuvainen ja omistajiinsa erittäin kiintynyt.

PÄÄ

Sopusuhtainen runkoon nähden. Valkoisesta päästä selvästi mustina erottuvien silmien ja kirsun tulee muodostaa tasasivuinen kolmio.

Kallo:

Melko litteä, vaikka karva saa sen näyttämään pyöreältä. Otsauurre on hieman havaittava. Kallo-osa on kuonoa pitempi. Kallo-osa on leveyttään pitempi ja on 3/5 pään koko pituudesta. Kulmakaaret eivät ole liian voimakkaat.

Otsapenger:

Selvä mutta ei liian korostunut.

Kirsu:

Pyöreähkö, musta, lähes sileä ja kiiltävä.

Kuono:

Tyvestä hyvin leveä ja vain hieman kapeneva ja on 2/5 pään koko pituudesta. Kuononselkä on suora, ei laskeva eikä kovera.

Huulet:

Ohuet ja melko tiiviit, vain juuri alahuulen peittävät; eivät koskaan raskaat eivätkä roikkuvat. Huulet ovat yleensä mustapigmenttiset suupieliin saakka. Alahuuli ei ole paksu, näkyvä eikä velto. Suupieli on tiivis eikä limakalvo näy suun ollessa kiinni.

Leuat / hampaat:

Leuat ovat leveät, molemmissa kuusi tasaisesti asettunutta etuhammasta. Leikkaava purenta on toivo-
tuin, tasapurenta sallitaan. Täydellinen hampaisto on toivottu.

Posket:

Litteät.

Silmät:

Hyvin tummat, keskikokoiset, melko pyöreät. Silmät eivät ole mantelinmuotoiset, ulkonevat tai vino-
asentoiset. Silmäluomet täysin mustapigmenttiset. Koiran katsoessa eteenpäin silmänvalkuainen ei saa näkyä.

Korvat:

Riippuvat, runsaskarvaiset. Korvat kiinnittyvät silmien tason yläpuolelle ja riippuvat suorina posken-
myötäisesti. Korvalehti on tasasivuisen kolmion muotoinen. Eteenpäin vedettäessä korvalehden tulee ulottua ainakin suupieleen mutta enintään kuono-osan puoliväliin. Korvat ovat liikkuvat, varsinkin koiran ollessa tarkkaavainen.

KAULA

Melko pitkä, noin 1/3 rungon pituudesta, asennoltaan ylväs ja ryhdikäs. Kaula on yläosastaan pyöreä ja levenee vähitellen liittyen sulavasti lapoihin. Ei löysää kaulanalusnahkaa.

RUNKO**Ylälinja:**

Tasainen, hännäntyveen asti suunnilleen vaakasuora.

Säkä:

Varsin selvästi erottuva.

Selkä:

Vaakasuora ja lihaksikas.

Lanne:

Leveä ja lihaksikas, hieman kaartuva.

Lantio:

Leveä, hieman pyöristynyt ja hyvin lievästi viisto.

Rintakehä:

Hyvin kehittynyt, ulottuu kyynärpäiden tasolle. Viimeiset kylkiluut ovat hyvin kaartuvat ja pitkät, rintakehä on melko pitkä.

Alalinja ja vatsa:

Alalinja kohoaa hieman kohti vatsaa, joka on hieman ylös vetäytynyt. Kupeet ovat tiiviit, nahka ohutta, ei löysää.

HÄNTÄ

Kiinnittynyt kohtuullisen korkealle, hieman selkälinjan alapuolelle. Häntä kohoaa ja kaartuu viehkeästi selkärangan suuntaisesti, ei rullalle kiertyneenä. Häntää ei typistetä eikä se saa koskettaa selkää, mutta häntäkarvat saavat laskeutua selälle. Häntä ei saa riippua alhaalla koiran liikkuesssa.

RAAJAT**ETURAAJAT:****Yleisvaikutelma:**

Edestä katsottuna suorat. Keskivahva luusto.

Lavat:

Viistot.

Olkavarret:

Hyvä olkavarren ja lavan välinen kulmaus.

Kyynärpäät:

Rungonmyötäiset.

Kyynärvarret:

Joka suunnasta katsottuna pystysuorat.

Välikämmenet:

Edestä katsottuna lyhyet ja suorat, sivusta katsottuna vain hieman viistot.

Etukäpälät:

Tiiviit ja pyöreät, varpaat ovat hyvin kaartuvat. Eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset. Päkiät mustat, kynnet mieluiten mustat.

TAKARAAJAT**Yleisvaikutelma:**

Lantio on leveä, takaraajat lihaksikkaat ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset ja pystysuorat.

Reidet:

Leveät ja lihaksikkaat.

Polvet:

Hyvin kulmautuneet, eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset.

Sääret:

Suunnilleen reisien pituiset.

Kintereet:

Matalat ja selvästi erottuvat.

Välijalat:

Kuivat, ei kannuksia.

Takakäpälät:

Tiiviit ja pyöreät, varpaat ovat hyvin kaartuvat. Eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset. Päkiät mustat, kynnet mieluiten mustat.

LIIKKEET

Nopeat, vapaat, yhdensuuntaiset ja maatavoittavat, voimakas takaraajojen työntö. Ravissa pään asento on ryhdikäs ja häntä kaartuu selän päälle.

NAHKA

Kauttaaltaan tiivis, mieluiten tummapigmenttinen, vaikuttamatta kuitenkaan karvan väriin. Kivespussien tulisi mieluiten olla mustat.

KARVAPEITE**Karva:**

Runsasta, peitinkarva muodostaa löysiä korkkiruuvikiharoita. Pehmeä ja tiheä aluskarva. Karvapeite ei saa olla litteää, villavaa, huopaantunutta eikä muodosta nyörejä.

Väri:

Puhtaan valkoinen. Alle 12 kk ikäisellä koiralla karvassa voi olla vähäistä beigeä (samppanjanväristä) sävyä, mutta sitä saa olla enintään 10 % koko koirasta.

KOKO JA PAINO**Säkäkorkeus:**

25–29 cm. Uroksille sallitaan +1 cm, nartuille -2 cm, edellyttäen että koira on sopusuhtainen ja sukupuolileima selvä.

Paino:

Noin 5 kg, suhteessa koiran kokoon.

VIRHEET

Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

VAKAVAT VIRHEET

- Itsevarmuuden puute
- Suippo kuono
- Puutteellinen kirsupigmentti
- Vaaleanpunaiset tai vain osittain pigmentoituneet huulet, löysät suupielet
- Vaaleat silmät, puutteellinen silmäluomien pigmentti, näkyvät silmänvalkuaiset. Silmien alla karvassa ei tulisi olla jälkiä kyynelvuodosta.
- Kehittymätön rintakehä
- Kiertyvä tai rullalle kääntyvä häntä, pystysuora häntä, koiran liikkuessa riippuva häntä
- Puutteelliset raajojen kulmaukset
- Karva ei tarpeeksi runsasta eikä oikein kihartuvaa niin että karvapeite vaikuttaa avoimelta tai litteältä
- Muu kuin puhdas valkoinen väri (muilla kuin alle 12 kk ikäisillä koirilla)

HYLKÄÄVÄT VIRHEET

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- Ylä- tai alapurenta
- Täydellinen pigmentinpuutos kirsussa, huulten reunoissa ja silmäluomissa
- Pienet, mantelinmuotoiset, ulkonevat tai liian vaaleat silmät; herasilmä
- Karva, jossa ei ole lainkaan kiharuutta
- Yli 12 kk ikäisillä koirilla mikä tahansa muu kuin täysin valkoinen värytys
- Koko ei rotumääritelmän antamissa rajoissa
- Kaikenlaiset merkit kääpiökasvuisuudesta
- Neliömäinen runko

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

LISÄYS

Turkin muotoilu leikkaamalla hyväksytään seuraavasti:

Pää: Korvat, parta ja viikset lyhennetään ja muotoillaan niin, että pää vaikuttaa pyöreältä tai kellomaiselta.

Runko: Tyylikkään, solakan vaikutelman luomiseksi karvaa voi lyhentää (ei alle 3 cm mittaan) kupeissa ja sivuilla. Vatsanaluksen tulee olla karvoittunut.
Raajat ja käpälät: Leikataan lieriömäiseen muotoon.
Häntä: Karvoja ei saa leikata.

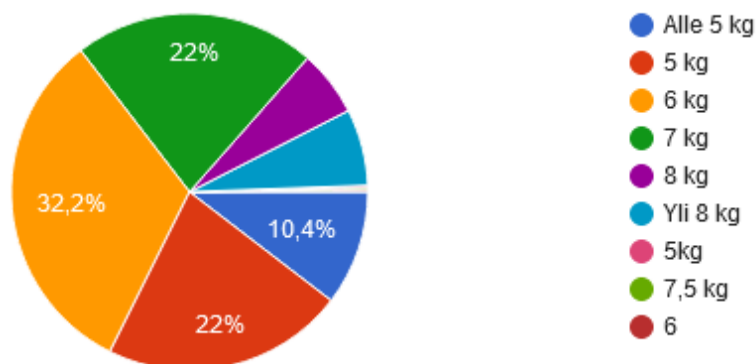
Bichon frisé Ry teki vuosien 2022–2023 vaihteessa laajamittaisen terveystutkimuksen, joka oli avoin kaikille bichon frisén omistajille. Vastauksia kyselyyn tuli yhteensä 519 kpl, joten kyselyn voi hyvinkin sanoa olevan varsin kattava kuvaus rodun terveyden tilasta. Suurin osa vastauksista tuli 1–8 v vuotiaiden koirien omistajilta, joten tuloksia voidaan pitää hyvänä otoksena rodun tämän hetken terveydentilasta. Mukana oli kuitenkin myös joitakin vanhempien tai jo edesmenneiden koirien tuloksia, mutta yhtä kaikki, otoksen ollessa suurempi kuin viiden peräkkäisen vuoden vuosittainen rekisteröintimäärä, tuloksia voidaan pitää luotettavina. Vastauksiin osallistuneista 240 kpl oli uroksia, 279 kpl narttuja, joten tässäkin suhteessa otos on luotettava, ja kertoo tasapuolisesti molempien sukupuolien terveystilanteesta.

Rodun luonteisiin vastaajat olivat varsin tyytyväisiä, kyselyyn vastanneista 92,1 % kuvaili koiraansa ystävälliseksi, 91,5 % iloiseksi, ja 71,1 % avoimeksi. Koska kyselyssä pystyi vastaamaan useampaan vaihtoehtoon, luonnetta saatettiin kuvailla mm yhdistelmillä iloinen ja ystävällinen, ystävällinen ja avoin tai iloinen, mutta varautunut. Seurakoiralle negatiivisiksi luokiteltavista ominaisuuksista eniten löytyi varautuneisuutta, 14,1 %, vastauksista. Myös arkuutta löytyi 9,8 % vastauksista, aggressiivisuuden osuuden ollessa 1,7 %. Yleisesti voidaan sanoa tämän tutkimuksen perusteella luonteen olevan säilynyt rodulle tyyppillisenä ja tarkoitukseen sopivana. Bichon frisé on edelleen pieni, iloinen ja ystävällinen rotu, kuten rotumääritelmässä mainitaan.

Koirien paino vaihteli pääsääntöisesti 5–7 kg välillä, mikä kuulostaa oikealta. 76,2 % vastanneista osui tähän kahden kilon haarukkaan. Valitettavasti tutkimus ei koskaan kerro varmuudella, mikä osuus kyselyyn vastanneista koirista on mahdollisesti selkeästi ylipainoisia omini mittasuhteisiinsa nähden, mutta tulosten perusteella koko painon suhteen vaikuttaa oikein hyvältä.

Koiran paino?

519 vastausta

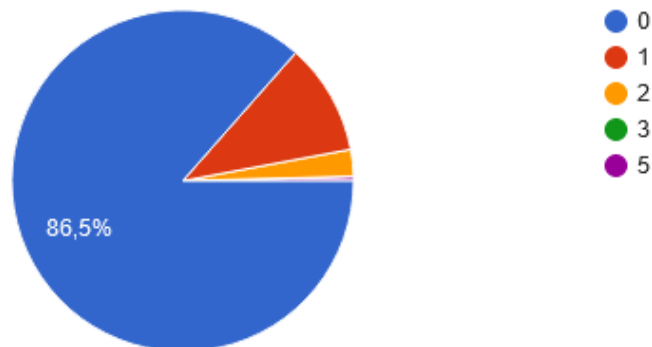

Osioissa synnynnäiset viat 383 vastanneista ilmoitti, että koiralla ei ole ollut synnynnäisiä vikoja. Prosentuaalisesti osuus oli 73,8 %. Eniten synnynnäisiä vikoja löytyi hampaistosta, 7,3 % virheellisiä purentoja

ja 4,2 % pysyvän hampaan puutoksia. Napatyriä löytyi 6,6 % vastauksista. Rodulla virheellinen purenta on hyvin usein lievä ala- tai yläpurenta, joka on usein pelkästään kosmeettinen virhe, eikä aiheuta terveysongelmia koiralle. Toki äärimmäisissä tapauksissa purentavirheet voivat aiheuttaa mm. pysyvien hampaiden poistamista, jolloin koiralle aiheutuu purentavirheestä haittaa.

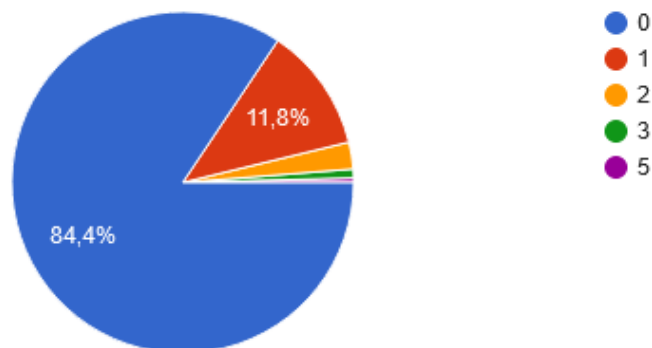
Mikä on koirasi virallisen polvitarkastuksen tulos, oikea polvi?

237 vastausta

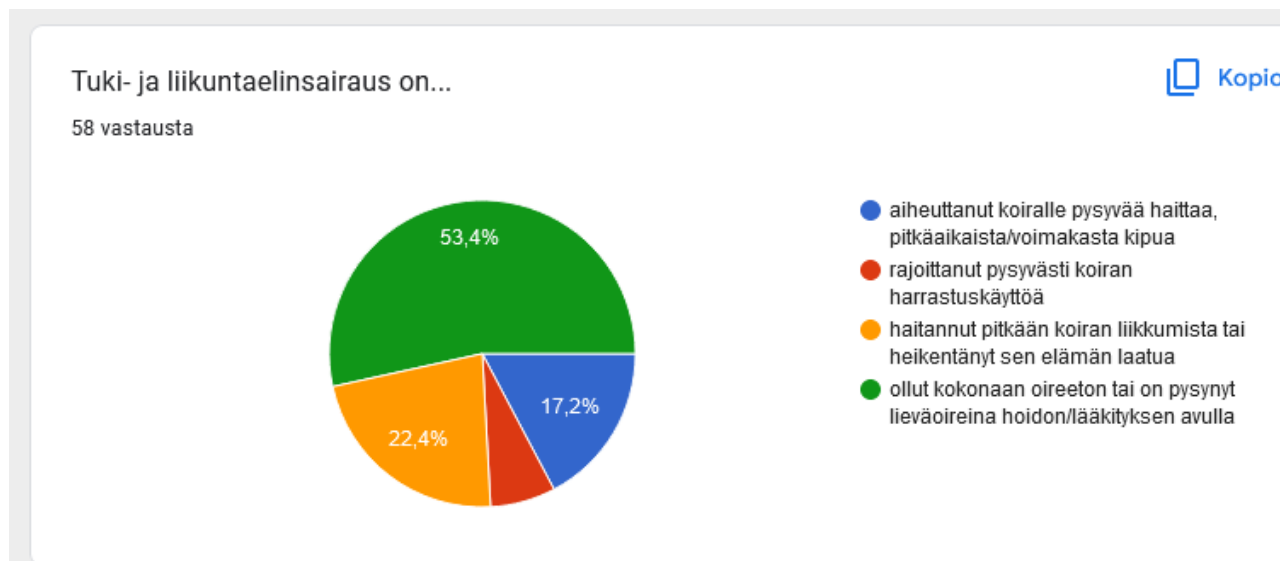
Mikä on koirasi virallisen polvitarkastuksen tulos, vasen polvi?

237 vastausta

Virallisesti polvitarkastettujen osuus vastanneista oli 48,9 % Tuloksia lähemmin tarkastellessa osoittautui, että kaikilla vastanneilla ei kuitenkaan löytynyt jalostustietojärjestelmästä virallista polvitutkimustulosta. Näissä tapauksissa ilmeisesti eläinlääkäri oli antanut arvioita mm 2–3 asteen luksaatioista. Nämä epäviralliset tulokset ovat kuitenkin mukana oheisessa kaaviossa. Joka tapauksessa vastanneista tarkastetuista koirilla oikea polvi oli 0 86,5 % ja vasen 0 84,45%, joten tuloksia voidaan pitää varsin hyvinä.

Liikuntaelinsairauksien tai tapaturmien takia eläinlääkärin hoitoa vastanneista oli tarvinnut 57 kpl, joka tarkoittaa 11 % kokonaismäärästä. Yleisesti joistain liikuntaelinongelmista oli kärsinyt 87 kpl eli 16 % Tästä 16 % osuudesta suurin oli ristsidevaurio 8,48 %, sekä 6,55 % patella luksaatio. Tästä 16 % 53,4 % eli yli puolet oli kokenut, että sairaus oli ollut oireeton, eikä aiheuttanut koiralle haittaa. Tämä kyselyn otannan perusteella voidaan siis päätellä, että rodun tuki- ja liikuntaelinsairauksien tilanne on paljon luultua parempi. Kokonaisprosentin ollessa 16 ja siitä yli puolen ollessa oireeton, on oirehtivia/oirehtineita koiria n 7 %.

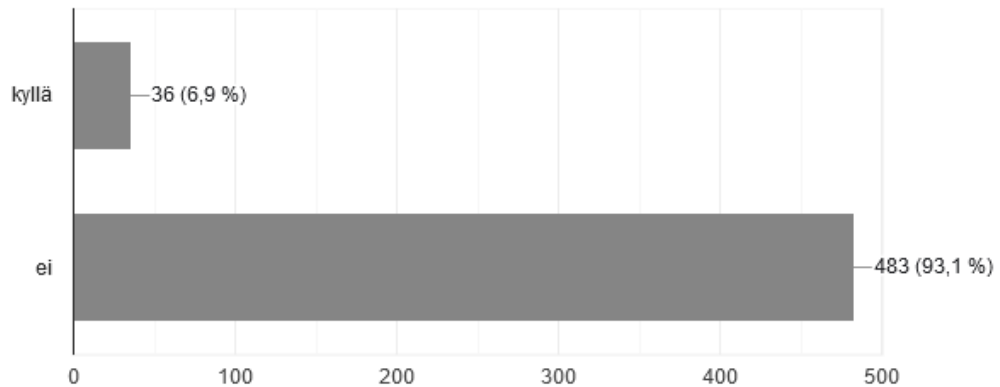
Vastanneista virallisen silmätarkastustuloksen omaisi 49,9 % vastanneista, ja näistä vastanneista tulos oli 79,6 % ei todettuja silmäsairauksia. 4,2 % oireista löytyi ylimääräiset ripset, 3,1 % kuivasilmäisyys ja 2,7% perinnöllinen kaihi.

Muut leikkaukset

Onko koirallasi on todettu jokin muu vamma tai sairaus, mikä on edellyttänyt leikkaustoimenpiteitä?

519 vastausta

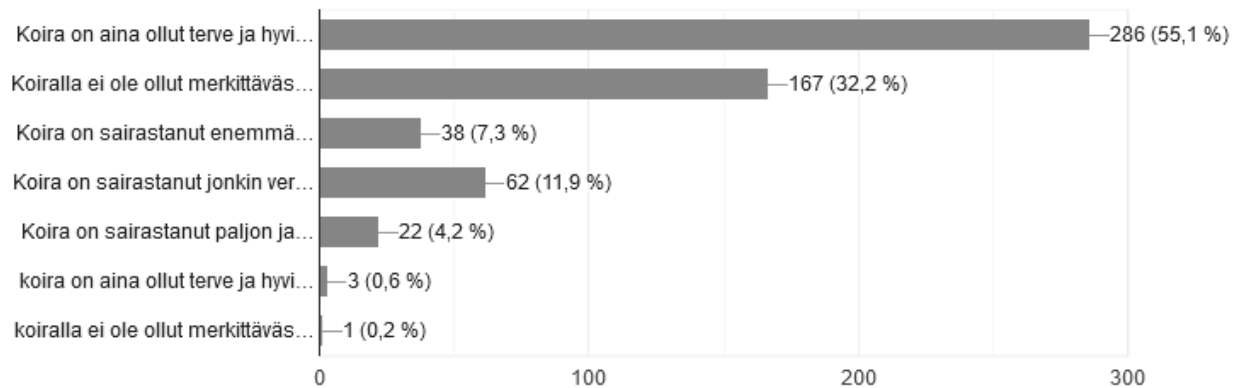
Vastauksista viidessä kyseessä ei ollut leikkaushoito, vaan muu lääke- tai pinnallinen eläinlääkärin tekemä hoito. Muut leikkausta vaatineet syyt olivat; napatyrä 4 kpl, tapaturman jälkeinen hampaanpoisto/korjaus 4 kpl, perineaalitärä 3 kpl, rasvapatti tai muu hyvänlaatuinen rasvakertymä 3 kpl, katkenneen/vaurioituneen kynnen poisto 3 kpl, hyvänlaatuisen kasvaimen poisto 3 kpl, lonkkaleikkaus 1 kpl, sappirakon poisto 1 kpl, korvakäytävän avarrus 1 kpl, silmäleikkaus 2 kpl, glaukooma 1 kpl, legg perthes 1 kpl, nisäkasvain 2 kpl, sektio 1 kpl ja nivustyrä 1 kpl.

Yhteenveto

Yleinen terveys

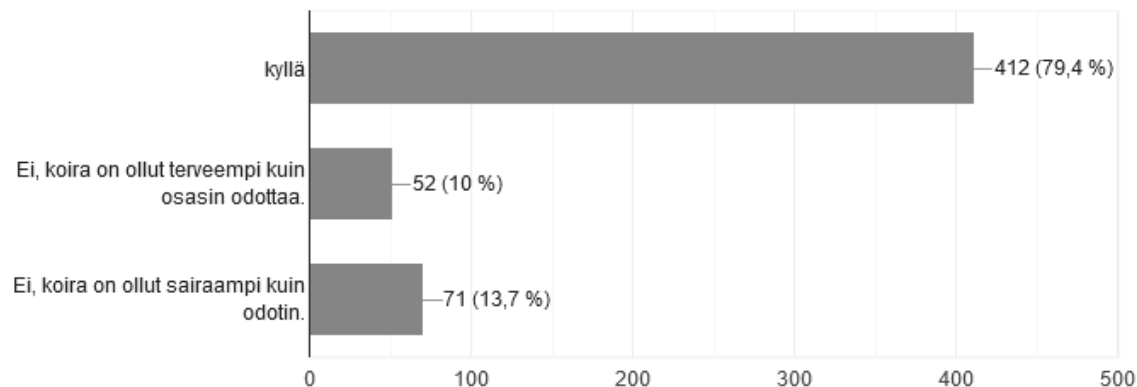
519 vastausta

Onko koirasi terveys ollut odotuksien mukainen?

519 vastausta

Yleisesti ottaen kyselyn perusteella bichon frisé on perusterve rotu, vastaajista 88,1 % koki, että koira on ollut aina tai lähes aina terve ja hyvinvoiva, eikä sillä ole ollut merkittäviä sairauksia (aina terve 55,7% sekä ei merkittäviä sairauksia 32,4%) 11,9% koirista oli sairastanut jonkin verran, mutta sairaus ei ole haitannut arkea eikä koiran hyvinvointia. 7,3 % koirista oli sairastanut enemmän kuin omistaja oli odottanut. 519 koirasta vain 22 kpl eli 4,2 % oli sairastanut paljon, ja terveys oli vaikuttanut voimakkaasti koiran hyvinvointiin ja elämään. Koska kyselyssä oli mahdollista valita useampi vaihtoehto, kohdat koira on sairastanut enemmän kuin omistaja on odottanut sekä koira on sairastanut paljon, ovat saaneet useita päällekkäisiä vastauksia.

Kohdassa Onko koirasi terveys ollut odotuksien mukainen, kyllä vastauksien osuus on 79,4%, terveempi kuin odotin 10% ja 13,7% kohdalla terveys on ollut huonompi, kuin vastaaja on odottanut.

Yleisesti kyselyssä oli mahdollista vastata useampaan kuin yhteen vaihtoehtoon, joten prosentuaaliset tulokset eivät ole kaikissa taulukoissa yksiselitteisiä, mutta hyvinkin suuntaa antavia. Tämä terveystarkastus on vastausmäärässä mitaten laajin, mitä rodussa on koskaan Suomessa toteutettu ja analysoitu, ja yleisesti tulokset ovat erittäin positiivisia. Kyselyn perusteella hampaat sairauksineen ovat selkeästi heikoin kohta, ja tähän asiaan kasvattajien tulisi kiinnittää huomioita. Perimän lisäksi myös hampaiden säännöllinen hoito vaikuttaa sairauksien esiintymiseen ja puhkeamiseen. Tästä syystä rotuyhdistys aikoo tulevaisuudessa konsultoida hammaseläinlääkäreitä, koota omistajille tietopaketteja sekä järjestää esimerkiksi teemailtoja hammassairauksien ennaltaehkäisystä rodullamme.

Lähde: Terveystarkastus Bichon frisé ry 11/ 2022–01/2023

Ulkomuodon jalostustarkastus

Jalostustarkastuksen tulokset ovat julkisia.

Aika		Paikka	
Järjestäjä (yhdistys)			
Tunnistusmerkintä (TM)		☐ TM tarkastettu, tark. nimi tekstaten	
Rotu		Rotukoodi	
Koiran nimi		Rek.nro	
☐ Uros	☐ Narttu	Normaalit kivekset	☐ Kyllä ☐ Ei
☐ Eläinlääkärin- todistus, syy:		☐ Kastroidu	☐ Steriloitu
Rungon pituus _____ / _____ (cm/suhde)		Saka- korkeus _____ cm	Paino _____ kg
Rinnan ympärysmitta _____ cm		Eturaajojen korkeus _____ cm	Selän pituus _____ cm
☐ Jalostustarkastus hyväksytty	Jalostukseen huomioitavana:		Jalostusvalinnoissa tulee huomioida eläinten hyvinvointiin liittyvien lakien ja asetusten vaatimukset.
☐ Jalostustarkastus hylätty	syy:		
☐ Jalostustarkastus keskeytetty	syy:		

Sivu 1/5

Osoit arvostellaan suhteessa rotumäärittelymään, lukuunottamatta tähdellä * merkittyjä kohtia, joissa kuvataan koiraa yleensä, rodusta riippumatta.

1* Yleinen voimakkuus		5 Pään yleisvaikutelma		7* Pää	
ihanne		ihanne		ihanne	
☐ 1 liian kevyt	☐	☐ 1 rodunomainen	☐	☐ 1 yhdensuunt. kallon ja kuonon linjat	☐
☐ 2 kevyt	☐	☐ 2 kiilamainen	☐	☐ 2 erisuuntaiset kallon ja kuonon linjat	☐
☐ 3 keskivahva	☐	☐ 1 kapea	☐	☐ 1 laskeva kuononselkä	☐
☐ 4 voimakas	☐	☐ 2 liian kapea	☐	☐ 2 nouseva kuononselkä	☐
☐ 5 raskas	☐	☐ 3 leveä	☐	☐ 3 lihaketon	☐
☐ 6 liian raskas	☐	☐ 4 liian leveä	☐	☐ 4 liioitellut ihopaimut	☐
muuta:		1 pieni		muuta:	
2 Sukupuolioma		2 liian pieni		8* Maski	
☐ 1 selvä	☐	3 suuri		☐ 1 maski	☐
☐ 2 urosmainen narttu	☐	4 liian suuri		☐ 2 maskiton	☐
☐ 3 narttumainen uros	☐	1 lyhyt		☐ 3 toispuoleinen	☐
muuta:		2 pitkä		☐ 4 niukka / hajamaski	☐
3* Rungon mittasuhteet		3 liian pitkä		☐ 5 liian laaja	☐
☐ 1 neliömäinen	☐	1 kärkeä		muuta:	
☐ 2 suorakaiteen mallinen	☐	2 raskas		9 Maskin sävy	
☐ 3 pitkärunkoinen	☐	3 liian raskas		☐ 1 rodunomainen	☐
☐ 4 lyhytrunkoinen	☐	muuta:		☐ 2 haalistunut	☐
muuta:		6 Ilme		☐ 3 haalea	☐
4 Luusto		1 ystävällinen / lempeä		☐ 4 syvä	☐
☐ 1 liian kevyt	☐	2 valpas / tarkkaavainen		muuta:	
☐ 2 kevyt	☐	3 pelokas			
☐ 3 keskivahva	☐	4 epäluuloinen			
☐ 4 vahva	☐	5 pistävä			
☐ 5 raskas	☐	muuta:			
☐ 6 liian raskas	☐				
muuta:					

Jalka: 1. keuhkoemäsi, 2. jalkapöydäsi

v3 10.2022

Ulkomuodon jalostustarkastus

Jalostustarkastuksen tulokset ovat julkisia.

Aika _____ Paikka _____	
Järjestäjä (yhdistys) _____	
Tunnistusmerkintä (TM) _____	☐ TM tarkastettu, tark. nimi tekstaten
Rotu _____	Rotukoodi _____
Koiran nimi _____	Rek.nro _____
☐ Uros ☐ Narttu	Normaalit kivekset ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Kastroitu ☐ Steriloitu
☐ Eläinlääkärin-todistus, syy: _____	
Rungon pituus _____ / _____ (cm/suhde)	Saka-korkeus _____ cm Paino _____ kg
Rinnan ympärysmitta _____ cm	Eturaajojen korkeus _____ cm Selän pituus _____ cm
☐ Jalostustarkastus hyväksytty	Jalostuksessa huomioitavaa: _____
☐ Jalostustarkastus hylätty	Syy: _____
☐ Jalostustarkastus keskeytetty	Syy: _____
Jalostusvalinnoissa tulee huomioida eläinten hyvinvointiin liittyvien lakien ja asetusten vaatimukset.	

Sivu 1/5

Osoit arvostellaan suhteessa rotumäärittämään, lukuunottamatta tähdellä * merkittyjä kohtia, joissa kuvataan koira yleensä, rodusta riippumatta.

1* Yleinen voimakkuus	ihanne	5 Pään yleisvaikutelma	ihanne	7* Pää	ihanne
☐ 1 liian kevyt		☐ 1 rodunomainen		☐ 1 yhdensuunt. kallon ja kuonon linjat	
☐ 2 kevyt		☐ 2 kälämainen		☐ 2 erisuuntaiset kallon ja kuonon linjat	
☐ 3 keskivahva		☐ 1 kapea		☐ 1 laskeva kuononselkä	
☐ 4 voimakas		☐ 2 liian kapea		☐ 2 nouseva kuononselkä	
☐ 5 raskas		☐ 3 leveä		☐ 3 lihaketon	
☐ 6 liian raskas		☐ 4 liian leveä		☐ 4 liioitellut ihopoimut	
muuta: _____		☐ 1 pieni		muuta: _____	
2 Sukupuolileima		☐ 2 liian pieni		8* Maski	
☐ 1 selvä		☐ 3 suuri		☐ 1 maski	
☐ 2 urosmainen narttu		☐ 4 liian suuri		☐ 2 maskiton	
☐ 3 narttumainen uros		☐ 1 lyhyt		☐ 3 toispuoleinen	
muuta: _____		☐ 2 pitkä		☐ 4 niukka / hajamaski	
3* Rungon mittasuhteet		☐ 3 liian pitkä		☐ 5 liian laaja	
☐ 1 neliömäinen		☐ 1 karka		muuta: _____	
☐ 2 suorakaiteen mallinen		☐ 2 raskas		9 Maskin sävy	
☐ 3 pitkärunkoinen		☐ 3 liian raskas		☐ 1 rodunomainen	
☐ 4 lyhytrunkoinen		muuta: _____		☐ 2 haalistunut	
muuta: _____		6 Ilme		☐ 3 haalea	
4 Luusto		☐ 1 ystävällinen / lempeä		☐ 4 syvä	
☐ 1 liian kevyt		☐ 2 valpas / tarkkaavainen		muuta: _____	
☐ 2 kevyt		☐ 3 pelokas			
☐ 3 keskivahva		☐ 4 epäluuloinen			
☐ 4 vahva		☐ 5 pistävä			
☐ 5 raskas		muuta: _____			
☐ 6 liian raskas					
muuta: _____					

Jalok. 1. leikkauksesta, 2. jäljennästä

v.5.10.2022